

KOSOVELOVA KNJIŽNICA SEŽANA

Neža Bandel

**URE PRAVLJIC V SPLETNEM OKOLJU:
NJIHOVO IZPOLNJEVANJE KNJIŽNIČNE VLOGE PREDBRALNE
PISMENOSTI NA PRIMERU IZVAJANJA V KOSOVELOVI
KNJIŽNICI SEŽANA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Sežana, 2022

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: Neža BANDEL

Naslov pisne naloge: Ure pravljic v spletnem okolju: njihovo izpolnjevanje knjižnične vloge predbralne pismenosti na primeru izvajanja v Kosovelovi knjižnici Sežana

Kraj: Sežana

Leto:2022

Št. strani: 34

Št. slik: 6

Št. preglednic: 1

Št. prilog: 2

Št. strani prilog: 13

Št. referenc: 26

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Kosovelova knjižnica Sežana, knjižnica Glasbene šole Sežana

Mentor v času strokovnega usposabljanja (ime in priimek, naziv delovne organizacije): Marija Umek, Kosovelova knjižnica Sežana

UDK: 82-343:028:37.091.3-053.4

82-343:004.774:621.397

028:37.091.3-053.4:027.022(497.4Sežana)"2020/2022"

Ključne besede: pravljice, svetovni splet, videoposnetki, pismenost, predšolski otroci

Izveček: Epidemija je knjižnice prisilila v nove pristope v njihovem delovanju. Pomembna dejavnost mladinskih oddelkov splošnih knjižnic so ure pravljic. Veliko mladinskih knjižničarjev je v času epidemije zaradi prepovedi izvajanja v živo ure pravljic preselila v spletno okolje. Tudi v Kosovelovi knjižnici Sežana smo spontano začeli snemati videe na podlagi pravljic. Ob tem smo se začeli spraševati, kakšen sploh je naš namen in kakšen je namen ur pravljic. Odgovore smo našli v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028) (2018). V nalogi smo premislili ure pravljic skozi knjižnično vlogo razvoja predbralne pismenosti, kot jo opisuje ta dokument. Na podlagi tega smo analizirali spletne ure pravljic ter s statistiko ogledov objavljenih pravljic in anketo med starši predšolskih otrok ugotovili njihov doseg in uspešnost. Na podlagi ugotovljenega smo navedli pomanjkljivosti in prednosti naših spletnih pravljic ter nakazali, kako in v katerih primerih bi lahko pripravljali knjižnične spletne ure pravljic. Naloga pokaže, da preišljeno pripravljene knjižnične spletne ure pravljic lahko dosegajo cilje in namene knjižnične vloge razvoja predbralne pismenosti, njihov doseg ciljne populacije pa je bistveno večji, kot pri urah pravljic v živo. Vseeno imajo zaradi pristnega stika ure pravljic v živo še vedno prednost pred spletnimi, te pa bi lahko izkoristile svojo prednost nenehne dostopnosti kot nova storitev in hkrati zbirka mladinskih oddelkov splošnih knjižnic.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	URE PRAVLJIC V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA	1
2	IZVAJANJE UR PRAVLJIC V SPLOŠNIH KNJIŽNICAH	3
2.1	KNJIŽNIČNA VLOGA RAZVOJ PREDBRALNE PISMENOST	4
2.1.1	Intelektualni, čustveni, socialni, jezikovni in gibalni razvoj otroka.....	5
2.1.2	Gradnja pozitivnega odnosa otroka do branja, besede, jezika, zgodbe, ilustracije, odkrivanja sveta in knjižnice.....	6
2.1.3	Ozaveščanje staršev, skrbnikov, organizacij o pomenu razvoja predbralne pismenosti za razvoj otroka v dobrega bralca in za pozitivno oblikovan odnos do branja ter usposabljanje v ta namen	7
2.1.4	Spodbujanje medkulturnega dialoga in sodelovalne kulture.....	7
2.2	URE PRAVLJIC NA SPLETU V STROKOVNIH PRIPOROČILIH IN STANDARDIH ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE IN STROKOVNI LITERATURI	7
2.3	COVID-19 – ČAS EPIDEMIJE V KNJIŽNICAH.....	10
3	URE PRAVLJIC V ČASU EPIDEMIJE V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA.....	10
3.1.1	Snemanje	12
3.1.2	Izbira pripomočkov in izvedbe vizualnega pripovedovanja.....	13
3.1.3	Kadriranje in napisi	14
3.1.4	Montaža	15
3.1.5	Čas priprave.....	15
3.1.6	Predvajanje in kanali ter promocija	16
4	METODOLOGIJA.....	17
5	RAZISKAVA.....	19
5.1	USPEŠNOST IZVAJANJA UR PRAVLJIC PRED, MED IN PO EPIDEMIJI NA OSNOVI STATISTIKE OBISKOV V KNJIŽNICI.....	19
5.2	ANKETA.....	22
5.2.1	Rezultati ankete	23

6	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI.....	28
6.1	POMANJKLJIVOSTI IN PREDNOSTI SPLETNIH UR PRAVLJIC V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA.....	29
6.1.1	Pomanjkanje kvalitetne opreme, znanja in nasvetov.....	29
6.1.2	Odsotnost knjižničnega prostora in knjige	30
6.1.3	Odsotnost odziva	30
6.1.4	Izostanek ustvarjalnih delavnic	30
6.1.5	Poraba časa	31
6.1.6	Poglobljanje digitalne pismenosti.....	31
6.1.7	Opazovanje vizualnih kodov	32
6.1.8	Boljše kot nič, drug glas in občutek nečesa stalnega.....	33
6.1.9	Gradnja zbirke	34
6.2	PREDLOG IZBOLJŠAV.....	34
6.3	ZAKLJUČEK	36
7	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	37
8	PRILOGA 1: ANKETA ZA STARŠE.....	i
9	PRILOGA 2: OPIS 10 IZBRANIH PRAVLJIC, KI SMO JIH PRIPRAVILI V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA	iii

KAZALO SLIK

Slika 1: Za kamero: improvizirani stativ za pravljico Tulipanov vrt	12
Slika 2: Pred kamero: animacija pravljice Tulipanov vrt z dodajanjem slik tulipanov.....	13
Slika 3: Pripravljanje rekvizitov za pravljico Na hitrem hribu.....	14
Slika 4: Nastajanje pravljice Dopoldanski in popoldanski otroci; skica, pripomočki, improviziran stativ.....	16
Slika 5: Razmerje števila staršev, ki so vedeli za spletne ure pravljic in tistimi, ki zanje niso vedeli	23
Slika 6: Razmerje števila staršev, ki so spremljali spletne ure pravljic in tistih, ki jih niso.....	24

Slika 7: Razmerje števila staršev, ki so in ki niso spremljali ure pravljic med tistimi, ki so zanje vedeli	24
Slika 8: Razmerje med številom staršev, ki se jim zdi smiselna objava pravljic na spletu in tistim, ki sem jim to ne zdi smiselno	25
Slika 9: Razmerje števila staršev, ki se jim zdi smiselna izvedba spletnih ur pravljic, tudi ko ni epidemije	25
Slika 10: Kje starši spremljajo dejavnosti mladinskega oddelka Kosovelove knjižnice Sežana	27
Slika 11: Kje na družbenih omrežjih starši spremljajo vzgojne vsebine	27
Slika 12: Pripravljene pripomočki za snemanje pravljice Veliko potovanje malega miška	31
Slika 13: Kaj pomeni, da mačica prede? Sklepanje iz konteksta v animaciji Kosovelove Sonček boža	33
Slika 14: Medmeti za lažje razumevanje in spoznavanje s črkami	iii
Slika 15: Ples Urške in Povodnega moža je ponazorjen z odtisi stopinj	v
Slika 16: Senca pod papirnato hruško	vii
Slika 17: Lutki, uporabljeni v videu	x

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število ogledov pravljic na Facebook strani in skupini Kosovelove knjižnice Sežana	21
--	----

KRATICE

KKS – Kosovelova knjižnica Sežana

1 UVOD

Naloga je poglobljen premislek glede na osebno izkušnjo izvedbe ur pravljic v spletnem okolju. Ob situaciji epidemije smo na mladinskem oddelku skušali slediti programu knjižnice, predvsem pa uporabnikom ponuditi nadomestek ur pravljic v živo. Kljub velikemu trudu, vloženemu času in ustvarjalni energiji, se nam je zdelo, da odziv ni velik, zato smo se začeli spraševati o vzrokih za to. Nekaj vzrokov je verjetno objektivnih, zunanjih: ciljna publika mlajših otrok, ki jim starši omejujejo čas, preživet za zasloni, velika konkurenca video vsebin, še posebej v času epidemije, neprimerno in nezadostno oglaševanje ur pravljic ... Ugotavljanje, če so ti dejavniki res vzrok in v kolikšni meri, je za obseg te naloge prevelik zalogaj. Kljub njihovi možni resničnosti nanje kot izvajalci težko vplivamo. Zato je boljše razmišljati o vidikih, na katere lahko vplivamo, jih raziščemo in spremenimo. Vprašali smo se, če ure pravljic v spletnem okolju sploh še sledijo ciljem in namenom ur pravljic v živo. Kako je potekal prenos ur pravljic v Kosovelovi knjižnici Sežana na splet? Kakšen je bil odziv na ure pravljic na spletu? Kakšni sploh so cilji in nameni ur pravljic v knjižnicah? Je nujno, da ure pravljic na spletu sledijo istim ciljem in namenom? Moramo zanje postaviti nove cilje in namene? Na kratko: ima knjižnična ura pravljic v spletnem okolju sploh smisel?

V teoretičnem delu smo raziskali in povzeli literaturo, ki se nanaša na izvedbo ur pravljic, pri čemer smo uro pravljic razumeli kot način izvajanja knjižnične vloge razvoja predbralne pismenosti, kot je opredeljena v dokumentu *Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice* (2018). V praktičnem delu smo opisali način izvajanja spletnih ur pravljic v Kosovelovi knjižnici v času epidemije. Spraševali smo se, če tudi taka izvedba pripomore k izboljšanju predbralne pismenosti. S pregledom statistike spletne in Facebook strani smo ugotovili doseg spletnih ur pravljic, z anketo med starši predšolskih otrok pa njihovo mnenje o smiselnosti. V zaključnem delu smo izpostavili slabosti in prednosti spletne izvedbe ur pravljic ter razmišljali o možnih rešitvah.

1.1 URE PRAVLJIC V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA

Kosovelova knjižnica Sežana pri svojem delovanju upošteva *Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice* (2018) (v nadaljevanju *Strokovna priporočila* ...). Poročilo knjižnice za leto 2021 dokument navaja med pravnimi podlagami za delovanje knjižnice

(Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). Med glavnimi dejavnostmi knjižnice je organizacija posebnih oblik dejavnosti za otroke, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture, kamor prištevamo ure pravljic.

V Kosovelovi knjižnici Sežana (v nadaljevanju KKS) v zadnjih letih pripravljamo tedensko popoldansko uro pravljic (poleg dopoldanskih za skupine iz vrtca in nižje razrede osnovne šole) v času od začetka oktobra do konca maja. Namenjena je predšolskim otrokom od treh let dalje, pa tudi mlajšim šolarjem. Njeno trajanje je odvisno od dolžine pravljice in ustvarjalne delavnice, ki ji sledi, navadno pa med 20 in 50 minut. Udeleži se je okoli 10 otrok, pri čemer je optimalno število do 15, saj je pri večjem številu težje izvedljiva predvsem delavnica, kljub temu, da izbiramo za predšolske otroke primerno zahtevne izzive. Knjižničarke izberemo slikanico, ki je navadno novejša izdaja in jo pripovedujemo ali beremo z otroki, skoraj vedno tako, da jim kažemo ilustracije. Občasno ura pravljic poteka malce drugače, izvajajo jo gostje, ali pa uporabimo drugačen način posredovanja, morda dramatizacijo, kjer pravljico uprizori več knjižničark, pripoved z lutko ali kakšno drugačno izvedbo, kakršno pač priključijo vsebina pravljice. Izvedbe se razlikujejo tudi od knjižničarke do knjižničarke. Potem ko otroci slišijo pravljico, izvedemo ustvarjalno delavnico, ki se navezuje na pravljico, pri čemer razvijamo ustvarjalnost, fino motoriko in spodbujamo razmišljanje o povedani pravljici. Delavnice so predvsem likovne, manj je besednega in glasbenega ustvarjanja ter gibanja. Prav tako ne pripravljamo posebnih vsebin za starše.

V prvem valu epidemije COVID-19, spomladi 2020, je izvedba pravljic odpadla. Z začetkom novega šolskega leta smo izvedbo prilagodili razmeram, in sicer zahtevali predhodno prijavo otrok. Interes ob takih pogojih je bil majhen, kmalu pa je tudi prišlo do ponovne prepovedi prirejanja in obiskovanja kulturnih prireditev, zato smo začeli pravljice snemati in jih objavljati na spletu. Sprva smo jih objavljali zgolj na Facebooku, kasneje pa smo na spletni strani knjižnice dodali zavihek, kjer so bile zbrane vse pravljice, in ga poimenovali Pravljična skrinjica. Ob eni zadnjih pravljic, ki smo jih posneli, smo se odločili tudi za objavo na Youtube kanalu knjižnice, kamor smo do danes naložili skoraj vse pravljice.

Po sprostitvi ukrepov v zvezi z epidemijo COVID-19 aprila leta 2022, smo ponovno začeli z urami pravljic v živo in doživeli nepričakovan odziv, saj je prihajalo od 20-25 otrok. Zaradi velikega povpraševanja smo čas izvajanja ur pravljic podaljšali v junij (sicer v KKS potekajo

do konca maja), kar pa se ni izkazalo kot dobra praksa, saj je bilo obiska precej manj (okoli 5 otrok), verjetno zaradi lepega vremena in drugih prireditvev ob koncu šolskega leta.

2 IZVAJANJE UR PRAVLJIC V SPLOŠNIH KNJIŽNICAH

Ura pravljic je oblika dejavnosti za predšolske otroke, ki se v splošnih knjižnicah izvaja že desetletja. Gre za dogodek, na katerem knjižničar pripoveduje ali bere pravljico ali več njih skupini zbranih otrok. Navadno zgodbo pripoveduje ob slikanici, pri čemer otroci spremljajo ilustracije (Mlakar, 2003), posamezne knjižnice in knjižničarji pa to prakso nadgrajujejo tudi z drugačnimi izvedbami, kot so »[...] lutke, igrače in igre, slikanice, rime, glasbo, zgodbe (umetne, ljudske, spontane) v domačem ali tujem jeziku [...]« (Vilar, 2017, str. 177). Izbor pravljic je odvisen od knjižničarja, vendar je pomemben kriterij »[...] kakovost besedila in ilustracij oz. fotografij.« (Marjanovič Umek in Zupančič, 2003, str. 29) S časom je ura pravljic pridobila dodatek igre s knjigo ali ustvarjanja na podlagi poslušane pravljice.

Pogosto se zgodi, da ure pravljic enačimo s poslušanjem ali branjem, vendar je seveda mnogo več. Zdi se, da je ura pravljic enostavna dejavnost, vendar, če pogledamo globlje, otroku prinaša veliko (Parangu, 2018). Otroci preko ur pravljic spoznavajo knjižnične prostore in se v njih počutijo čedalje bolj domače. Ure pravljic so kulturni dogodek, pri katerem se otroci morda prvič srečajo z bontonom na kulturnih prireditvah (hkrati pa jim ure pravljic omogočajo zelo ohlapno in postopno sprejemanje pravil). So družabni dogodek, kjer srečajo svoje vrstnike in druge osebe. Ura pravljic je tudi ustvarjalna delavnica, navadno likovna, kjer se razvija otrokovo (fino) motoriko, vztrajnost, estetski občutek ...

Podobno kompleksen je pojem predbralne pismenosti, ki jo razvijamo pri urah pravljic; ne gre le za razvoj otrokovih veščin, ki vodijo k branju, temveč širok razpon različnih načinov oživljanja in dojetanja sveta. Bolj kot je večplasten, na več področjih se otrok lahko razvija. Nekateri od načinov pridobivanja veščin in znanj, ki jih v knjižnicah pridobivajo otroci, navajajo Strokovna priporočila ... (2018). Med njimi so tudi ure pravljic.

2.1 KNJIŽNIČNA VLOGA RAZVOJ PREDBRALNE PISMENOST

Knjižnice dejavnost ure pravljic izvajajo na različne načine, pri tem pa knjižničarjem lahko pomagajo strokovna literatura in priročniki. Strokovna priporočila ... (2018) ure pravljic navajajo kot eno od dejavnosti za izvajanje knjižnične vloge razvoja predbralne pismenosti. Gre za neobvezujoč dokument, ki sledi najnovejšim trendom na področju knjižničarstva. Trenutno veljavna priporočila so napisana za leta od 2018 do 2028. Priporočila in standardi so opisani preko različnih vlog¹, ki naj bi jih splošne knjižnice izpolnjevale glede na potrebe lokalne skupnosti. Med njimi je vloga razvoja predbralne pismenosti. To je vloga, ki se najbolj osredotoča na predšolske otroke.

Predbralna ali porajajoča se, zgodnja pismenost je »[...] otrokova spodobnost² branja različnih znakovnih sistemov pred usvojitvijo branja jezikovnih/besednih znakov. Je torej vse, kar otrok ve o branju, bralnem gradivu in pismenosti, preden sam začne brati.« (Haramija, 2017, str. 1) V sodobnem času jo moramo razumeti še širše, kot vsestransko pismenost, »[...] ki vključuje najrazličnejše kode komuniciranja, in je kot taka sestavljena iz več ločljivih oblik pismenosti (npr. besedne, besedilne, vizualne, digitalne, (multi)medijske, sestavljene pismenosti). Izraz želi opozoriti na potrebo po preseganju pogoste omejitve pojmovanja pismenosti na branje in pisanje in vzpostaviti povezavo z jezikom, dojemanjem in izražanjem.« (Haramija, 2017, str. 1) Pomembni elementi predbralne pismenosti v ožjem pomenu besede so zaznavanje besedila/tiska, spoznavanje s črkami, razgovorno branje (poslušanje), razumevanje vloge tiska, razumevanje navodil, glasovno zavedanje in računalniško opismenjevanje (Pečjak, 2003). V besedilih poleg besed, stavkov in njihovih pomenov beremo tudi nejezikovne znake (slike, fotografije, piktograme ...). Bralna pismenost je torej razumevanje besedila kot prepleta jezikovnih in nejezikovnih znakov.

Namen knjižnične vloge razvoja predbralne pismenosti, kot ga navajajo Strokovna priporočila ... (2018), je:

»Razvoj predbralne pismenosti otroka.

---

¹ Vseh knjižničnih vlog je 11.

² Najverjetneje je mišljena sposobnost.

Intelektualni, čustveni, socialni, jezikovni in gibalni razvoj otroka.

Gradnja pozitivnega odnosa otroka do branja, besede, jezika, zgodbe, ilustracije, odkrivanja sveta in knjižnice.

Ozaveščanje staršev, skrbnikov, organizacij o pomenu razvoja predbralne pismenosti za razvoj otroka v dobrega bralca in za pozitivno oblikovan odnos do branja ter usposabljanje v ta namen.

Spodbujanje medkulturnega dialoga in sodelovalne kulture.« (Strokovna priporočila ..., 2018, str. 32)

Visok nivo predbralne pismenosti ni pomemben ne le za posameznika, temveč tudi za lokalno skupnost, družbo in državo, saj je njena visoka raven »osnova za višjo raven bralne, vizualne in multimodalne pismenosti, višjo raven učnih dosežkov v šoli in v vseživljenjskem učenju, izenačevanje pogojev za razvoj predbralne pismenosti vseh predšolskih otrok, privzgojen pozitiven odnos do branja in kot podlaga za razvoj bralnih navad.« (Strokovna priporočila ..., 2018, str. 32) Eden od načinov izvajanja knjižnične vloge predbralne pismenosti je organizacija dogodkov, kamor spadajo tudi ure pravljic, ki so v Strokovnih priporočilih ... omenjene kot oblika dela. Vseeno se vprašajmo, če ure pravljic dejansko doprinesejo k predbralni pismenosti.

2.1.1 Intelektualni, čustveni, socialni, jezikovni in gibalni razvoj otroka

Strokovna literatura poudarja predvsem pozitivni vpliv ur pravljic (oziroma branja in pripovedovanja na splošno) na jezikovni razvoj otroka. Preko branja in poslušanja otrok bogati besedni zaklad in razvija govor ter preko njega mišljenje in inteligenco. S poslušanjem zgodb razvija domišljijo in pride do informacij. Pravljičice ga učijo obvladovanja vsakdanjih problemov, spodbujajo neodvisnost in samoiniciativnost. Preko pravljic se začne zavedati večplastnih in kompleksnih sporočil in jih tudi dojemati. Spozna, da do istih zgodb in idej lahko pride preko različnih medijev ter pisano in govorjeno besedo povezuje z drugimi mediji (Jamnik, 1994). Preko opisov kompleksnih procesov, ki se ob uri pravljic dogajajo v otroku, strokovnjaki opisujejo otrokov intelektualni razvoj. Taka procesa sta sklepanje glede na predhodne izkušnje in sklepanje iz konteksta. Pri sklepanju na podlagi predhodnih izkušenj morajo otroci »[...] prebrano besedilo ali poslušano pravljico pretvoriti v svoje mentalne predstave o osebah in dogajanju. Pri tem morajo poleg prebranega/poslušanega besedila

uporabiti tudi svoje predhodno znanje, predstave o pomenu besed in vse druge izkušnje, seveda tudi vse poprejšnje izkušnje s poslušanjem oz. branjem drugih pripovedi.« (Grosman, 2003, str. 10) Obisk ur pravljic pa krepi tudi intelektualno večšino sklepanja: »Otroci v prebranih pesmih, zgodbah morda ne razumejo pomena prav vsake besede ali stavka, razumejo pa jih v kontekstu in prav na ta način spoznavajo pomen novih besed, tudi tistih, ki jih v svojem okolju morda slišijo le redko ali nikoli in postopoma širijo svoje besedišče.« (Marjanovič Umek in Zupančič, 2003, str. 29) Ena temeljnih vsebin, ki pripomorejo h gradnji otrokovega razumevanja iz konteksta, je vizualna podoba.

Čustvena in socialna komponenta sta na urah pravljic močno povezani. Socialna je prisotna že z interakcijo s pripovedovalcem, torej s knjižničarjem, pa tudi z drugimi otroki, ki so prisotni na uri pravljic. »S skupnim branjem otroku skozi socialno interakcijo posredujemo tudi psihološka orodja, ki jih bo kasneje uporabljal sam, da bo z njimi obvladal svoje vedenje.« (Marjanovič Umek in Zupančič, 2003, str. 22) Pripovedovalčev čustveni odziv in razlaga sta model odzivanja in validacije čustev otroka. Pravljice so tudi »[...] znano terapevtsko sredstvo za izživetje otrokovih stisk in strahov ob prilagajanju na norme in pravila sveta odraslih« (Glinšek, 1998, str. 18). Gibalni razvoj je v literaturi o urah pravljic malce prezrt, vendar glede na izkušnje lahko rečemo, da ure pravljic pripomorejo tudi k razvoju le-tega. Eden od očitnih elementov je razvoj fine motorike pri ustvarjalnih delavnicah, ki navadno sledijo pripovedovanju zgodb v knjižnici. Pozitiven vpliv ur pravljic na razvoj predbralne pismenosti odkrivamo z raziskavami bralne pismenosti in raziskave uspešnost potrjujejo. Rezultat je večja samostojnost in aktivnost pri pouku, boljše ustno in pisno izražanje, branje, bralno razumevanje in besedni zaklad (Kristan, 1998).

2.1.2 Gradnja pozitivnega odnosa otroka do branja, besede, jezika, zgodbe, ilustracije, odkrivanja sveta in knjižnice

Predpogoj spodbujanja bralnih navad predšolskih otrok je pozitiven odnos do branja v družbi (Mlakar, 2003), k čemur delujejo splošne knjižnice. Knjižničarji poskušamo ustvarjati tako okolje tudi za otroke. V prijaznem vzdušju in prostoru se srečujejo z branjem, besedami, jezikom, zgodbami in ilustracijami ter preko vsega tega spoznavajo svet in knjižnico. Pomembni so tako slušni kot vidni dražljaji: »Z opazovanjem in tvorjenjem pomena si otrok slike prisvaja oz. jih obvladuje, to pa mu daje moč in otrok se ob slikanici uči opazovati in

nadzorovati svoje okolje.« (Rot Gabrovec, 2003, str. 101) Knjige otroke že od najzgodnejšega obdobja estetsko vzgajajo in razvijajo otrokovo ustvarjalnost (srečanje z različnimi tehnikami, barvami, estetskimi možnostmi), izkustvo lepega zaznamuje njegov odnos do knjige, knjižnice in sveta (Glinšek, 1998).

2.1.3 Ozaveščanje staršev, skrbnikov, organizacij o pomenu razvoja predbralne pismenosti za razvoj otroka v dobrega bralca in za pozitivno oblikovan odnos do branja ter usposabljanje v ta namen

Ta namen je v urah pravljic knjižnic v praksi pa tudi v literaturi navadno manj izrazit, saj se ure pravljic posvečajo predvsem otrokom in ne njihovim staršem ali drugim organizacijam. Njim so praviloma bolj namenjene druge dejavnosti knjižnic. Kljub vsemu bi se dalo v ure pravljic vključiti tudi staršem in izobraževalnim organizacijam namenjene vsebine: dodatne informacije o pravljici, pobude in dejavnosti, ki bi za starše potekali istočasno z uro pravljic, hkrati z vabilom na ure pravljic ali ob odhodu z ure pravljic. Take dodatne vsebine bi izvajanje naloge ozaveščanja staršev lahko izboljšale. Nedvomno nekatere knjižnice in knjižničarji to že izvajajo.

2.1.4 Spodbujanje medkulturnega dialoga in sodelovalne kulture

Tudi temu aspektu se na urah pravljic v knjižnicah manj posvečamo, vsaj ne izrecno, čeprav ponuja veliko možnosti. V KKS na primer zavestno izbiramo pravljice, ki krepijo medkulturni dialog, razmišljali pa smo tudi o dvojezičnih pravljicah v sodelovanju s starši otrok iz priseljenih družin.

2.2 URE PRAVLJIC NA SPLETU V STROKOVNIH PRIPOROČILIH IN STANDARDIH ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE IN STROKOVNI LITERATURI

Kot ni nihče pričakoval epidemije, Strokovna priporočila ... (2018) ne predvidevajo izvedbe ur pravljic preko spleta. Pravzaprav sta računalniška tehnologija in svetovni splet v knjižnični vlogi razvoja predbralne pismenosti skoraj povsem prezrta. Strokovna priporočila ... (2018) ju predvidevajo kot pomoč za starše v smislu segmenta spletne strani, ki je »[...] posvečen razvoju predbralne pismenosti, ki vključuje novosti v knjižnični zbirki, sezname

priporočenega gradiva za otroke in starše, vodič po spletnih virih.« (Strokovna priporočila ..., 2018, str. 33) Druga in zadnja omemba pa je v kompetencah knjižničarjev, kot »poznavanje dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, ki je namenjena otrokom.« (Strokovna priporočila ..., 2018, str. 34) Prezrtost ni presenetljiva, če upoštevamo mnenja strokovnjakov o spremljanju pravljic preko različnih medijev, ki pravijo, da »vizualno podprta pripoved televizijske risanke namreč sploh ne spodbuja k jezikovni dejavnosti, saj je pretvorbo besedila v sliko za gledalce opravil že režiser. Čeprav mu risanka lahko posreduje isto pravljico na lažji in zato tudi bolj prijeten način, njen vzgojni učinek ni primerljiv z branjem ali poslušanjem pravljice.« (Grosman, 2003, str. 11) Prednost pripovedovane ali brane pravljice je, »[...] da si s pretvarjanjem besedila v nazorne predstave vsak otrok ustvarja svojo lastno risanko, s tem pa razvija tudi za poznejši kognitivni razvoj in šolski uspeh pomembno domišljijo. Prav ta "napornost" branja, ki pri otroku spodbuja in razvija jezikovno odzivanje, pa je najbolj pomembna za razvoj bralne sposobnosti in drugih jezikovnih zmožnosti.« (Grosman, 2003, str. 10–11) Zato je bistveno, »[...] da živega pripovedovanja ne nadomeščamo s poslušanjem in gledanjem posnetkov. Kasete in ostali pripomočki so torej lahko dopolnilo doživljanju besedila, nikakor pa ne morejo nadomestiti vzgojiteljevega živega pripovedovanja oz. branja iz knjige.« (Jamnik, 2003, str. 92)

Vendar ne smemo prezreti, da je digitalna doba družbeni in kulturni pojav, ki mu ne bo ušel noben otrok. Preko nje se družbene in kulturne prakse, vključno s pripovedovanjem zgodb, spreminjajo. Hiter razvoj tehnologije povzroča, da dejavnost pripovedovanja, ki je tradicionalno prisotna v ustni obliki, danes vse bolj živi preko tehnologije (Parangu, 2018).

Raziskava National Literacy Trust iz Velike Britanije iz leta 2020 ugotavlja, da 95,6% otrok, starih od 5 do 8 let, uživa v poslušanju pravljic. V letu 2020, v prvem popolnem zaprtju življenja v epidemiji COVID-19, se je močno povečalo poslušanje audio knjig (Best, 2021). Raziskava tudi navaja, da poslušanje audio knjig izboljšuje razvoj veščin razumevanja in ukvarjanje z zgodbami, seveda poleg vseh ostalih veščin, ki jih izboljšuje branje in poslušanje (Best, 2021; Čiğerci in Gültekin, 2017). Veliko novejših raziskav poudarja pozitivne učinke otrokovega spremljanja multimedijskih pravljic. Zaradi tehnologije se zdi zgodba celo bolj živa. Učenje z digitalnimi zgodbami je za otroke bolj zanimivo. Tako zgodbo otroci hitreje sprejmejo (Parangu, 2018).

Najbolj priljubljen medij za digitalne zgodbe je video (Parangu, 2018). Zgodbe v vizualni obliki povečujejo otrokovo razumevanje in učenje in povečevanje besedišča, ker sta si besedna in vizualna komponenta blizu. Povečevanje podobe ali njeno premikanje, spremembe prizorov in drugi učinki pritegnejo pozornost na povedano. Multimedijски elementi, kot je animacija, glasba in zvočni efekti, če so seveda prilagojeni pripovedi, predstavljajo nebesedne informacije, pomagajo prikazati čustva in občutke in olajšajo razumevanje zgodbe ter razumevanje abstraktnih besed preko sklepanja, glede na vsebino pripovedi (Takacs idr., 2015). Problematična pri tem je možnost pretirane uporabe sodobne tehnologije in odvisnosti od nje, zato morajo starši in vzgojitelji otroka skrbno spremljati (Parangu, 2018). Literatura sicer ne opredeljuje natančno, kakšna je razlika med digitalno pravljičo in risanko, vendar je najbolj očitna razlika možnost dodajanja interaktivnih vsebin, kot so kvizi, igrice, animacije, ki se aktivirajo, ko otrok klikne nanje (Takacs idr., 2015).

Multimedijске zgodbe imajo opazen pozitiven vpliv v primerjavi s pripovedovanjem ali branjem, interaktivni elementi pa pozitivnega vpliva ne povečajo bistveno. Primerjava z ilustrirano zgodbo je pokazala, da pozitivno razliko naredijo ostali multimedijски elementi (zvočni efekti, glasba), ne vizualna komponenta. Interaktivni elementi so nasprotno lahko moteči za sledenje zgodbi in njeno razumevanje, tudi če so ustvarjeni prav za ta namen (razlage, slovarji, igrice). Verjetno je temu tako, ker prekinjajo tok zgodbe in s tem otrokovo predelovanje njene vsebine ... Interaktivni elementi otroke preobremenijo (Takacs idr., 2015). Seveda ne velja enako za interaktivne elemente, ki jih pripravimo za uporabo po koncu zgodbe, ki jo pripovedujemo, in so namenjeni nadaljnjemu razmišljanju o zgodbi.

Knjižnična spletna pravljiča za večanje predbralne pismenosti bi morala biti drugačna od siceršnjih videov; morala bi biti ustvarjena, da sledi učnim namenom (Parangu, 2018), oziroma v našem primeru razvoju predbralne pismenosti. Če bi upoštevali namene vloge razvoja predbralne pismenosti iz Strokovnih priporočil ... (2018), bi morda lahko ustvarili primerno knjižnično spletno uro pravljič, ki bi predvsem v času, ko osebni stik ni mogoč, zadovoljivo nadomeščala ure pravljič v živo. Morda bi se ob premišljenem ustvarjanju ur pravljič za splet zgodilo to, kar se že sicer dogaja preko knjižnične dejavnosti: knjižnice razvijajo internet in oblikujejo svet okrog nas, pa tega navadno niti ne opazimo (Lankes, 2016).

2.3 COVID-19 – ČAS EPIDEMIJE V KNJIŽNICAH

Leti 2020 in 2021 sta bili zaradi epidemije izjemni za vse, tudi za knjižnice. Svojo dejavnost so opravljale v omejenem obsegu in prilagojeno na trenutne ukrepe. V letu 2020 so bile več kot mesec dni (od 16. 3. do 29. 4. 2020 ter v oktobru 2020) tudi povsem zaprte. Obisk je bil manjši, ker je bil delovni čas sprva omejen, kasneje pa so v knjižnico lahko vstopali le tisti uporabniki in člani, ki so imeli pogoje PCT. (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022) »Kulturnih prireditev zaradi ukrepov skoraj ni bilo. Zaradi tega smo izgubili stik z mladimi bralci, kar se bo poznalo tudi v prihodnjih letih. Kljub številnim omejitvam so naše knjige našle pot do bralcev in bralci pot do njih, strokovni delavci pa so odkrivali nove oblike dela za delo z bralci in gradivom.« (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022, str. 36) Ena novih oblik je ura pravljic v spletnem okolju.

Tudi mednarodna poročila opazajo osredotočanje knjižnic po vsem svetu na spletne vsebine in dejavnosti. Do nekaterih vsebin se je le olajšal dostop, pri čemer so pomagali komercialni ponudniki, ki so znižali cene ali sprostili dostop do določenih vsebin. Mnoge knjižnice pa so tudi dodale in razvile nove spletne vsebine, kot so ure pravljic. Nekatere knjižnice so ponujale branje pravljic v živo preko družbenih in pretočnih omrežij, kot sta Facebook in Youtube (National Authorities on Public Libraries in Europe, 2020).

3 URE PRAVLJIC V ČASU EPIDEMIJE V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA

Poročilo IFLA navaja, da so se knjižnice v mnogih državah odločile za različne načine spletne objave pravljic (International Federation of Library Associations and Institutions, 2020). Slovenske knjižnice pri tem niso bile izjema in tudi v KKS smo se odločili, da prepovedane ure pravljic v živo nadomestimo z online obliko. Odločitev za to je bila povsem spontana; želja, da mladi uporabniki ostanejo v stiku s pravljicami, da se zavedajo, da je knjižnica še vedno tu zanje. Tudi odločitev za način izvedbe je prišla spontano, vendar z zavedanjem večplastnosti obiska ure pravljic v živo, slišne in vidne komponente pripovedovanja. Pomislili smo tudi na nadgradnjo z ustvarjalno delavnico, vendar je težavnost izvedbe in pomanjkanje časa onemogočilo izvedbo ideje. Vseeno se nekateri izdelani videi približajo navodilom za ustvarjanje (Igre s prstki, Šla kokoš je ...). V nasprotju s tem je zamisel o vsebinah za starše ostala le pri ideji.

Spletnih ur pravljič, kot jih obravnavamo v tej nalogi, je nastalo 29 v letu in pol, in sicer od oktobra 2020 do marca 2022, ko se je knjižnica ponovno odprla za prireditve. Od tega je 18 avtorskih in 12 ljudskih pravljič³. Za 6 pravljič smo uporabili ilustracije iz slikanic. V primeru 6 gre za (lutkovne) predstave, 10 pa je avtorskih animacij. V štirih je videti obraze knjižničark, v štirih je prikazana dejavnost, ki jo otroci lahko doma ponovijo.

V nadaljevanju opisujemo spletno uro pravljič, kot smo jih izvajali v KKS, od izbire do objave, predvsem na podlagi podobnosti in razlik s pravljičami v živo. Za pravljičice v živo navadno uporabljamo nove slikanice, saj na ta način tudi obveščamo o novostih v knjižnici. Knjižničarke izbiramo med kvalitetnimi slikanicami, seveda pa vsaka po svojem okusu in občutku, da pravljičico lahko "posvoji". Pri kakršnikoli objavi pravljič je prisotna problematika avtorske in sorodnih pravic. Te problematike se zavedamo, vendar je v tej nalogi ne obravnavamo podrobno. Pri urah pravljič gre za prosto uporabo avtorskega dela v pedagoške namene in je na nek način tudi promocija slikanice; v posebnih primerih, kot je pouk, ustavna pravica do obveščanosti, svoboda ustvarjalnosti, interesi javne varnosti in pravosodja ter posebni interesi javnosti, je dovoljen uporaba del brez dovoljenja avtorja in brez plačil. Pri tem se omejuje le materialne pravice in ne moralnih, kar pomeni, da se kljub uporabi za zgoraj navedene namene, avtorje dosledno navaja. (Bahor, 2002). Ko gre za vsem dostopno objavo videa na spletu, je problematika avtorske in sorodnih pravic še kompleksnejša. Od pedagoškega namena, ki opravičuje izjemo proste uporabe, se sicer ne oddaljimo, vendar je potrebno od avtorja pridobiti pravico do predelave in avdiovizualne priredbe ter pravico dajanja na voljo javnosti. Vsekakor so pravila za uporabo avtorskih del za namen ur pravljič deloma nejasna⁴, deloma nedosegljiva, zato smo za video posnetke ur pravljič navadno uporabljali ljudske pravljičice ali pravljičice starejšega nastanka, katerim je že potekel čas trajanja avtorske in sorodnih pravic. V nekaterih primerih smo za dovoljenje objave vprašali avtorje same, ali založbe. Pri tem so avtorji navadno objavo dovolili, od založb pa so bile manjše založbe odzivnejše, dovolile so objavo, večje založbe pa praviloma ne.

---

³ 12 in 18 je seveda 30 in ne 29, kolikor je vseh pravljič. V Igrah s prstki so tako ljudske kot avtorske igre, zato jih štejemo v obe skupini.

⁴ V času pisanja te naloge je bil nov Zakon o avtorski in sorodnih pravicah še v pripravi.

Med pripravljanjem pravljic smo se zavedali pomanjkljivosti in izzivov ter jih skušali popraviti oziroma jim slediti. Tako smo na primer skušali vključiti ustvarjalne delavnice, z vizualnimi učinki smo skušali prikazati, kar je za majhne otroke v zgodbi morda težje razumljivo itd. Podrobnosti so razvidne iz opisov 10 pravljic v prilogi. Na žalost so nas vedno omejevali čas, nezadostno znanje in omejitve glede avtorskih pravic.

Slika 1: Za kamero: improvizirani stativ za pravljico Tulipanov vrt

3.1.1 Snemanje

Pravljice so bile posnete s pametnim telefonom, izjemoma tudi s tabličnim računalnikom (Slika 1). Kvaliteta tako pridobljenih posnetkov s sodobnimi napravami je zadostna za namen pripovedovanja zgodbe. Hkrati knjižnica nima boljše opreme (kamere, snemalnika zvoka ...), pa tudi če bi jo imela, nimamo zadosti znanja, da bi jo obvladovali in naredili kvalitetnejše posnetke. Večji problem je kvaliteta zvoka, ki v video posnetkih, narejenih s telefonom, ni najboljša, predvsem zaradi oddaljenosti od vira zvoka ob hkratnem snemanju slike. Boljši posnetki nastanejo z aplikacijami za snemanje zvoka, ki so prav tako v pametnih telefonih.

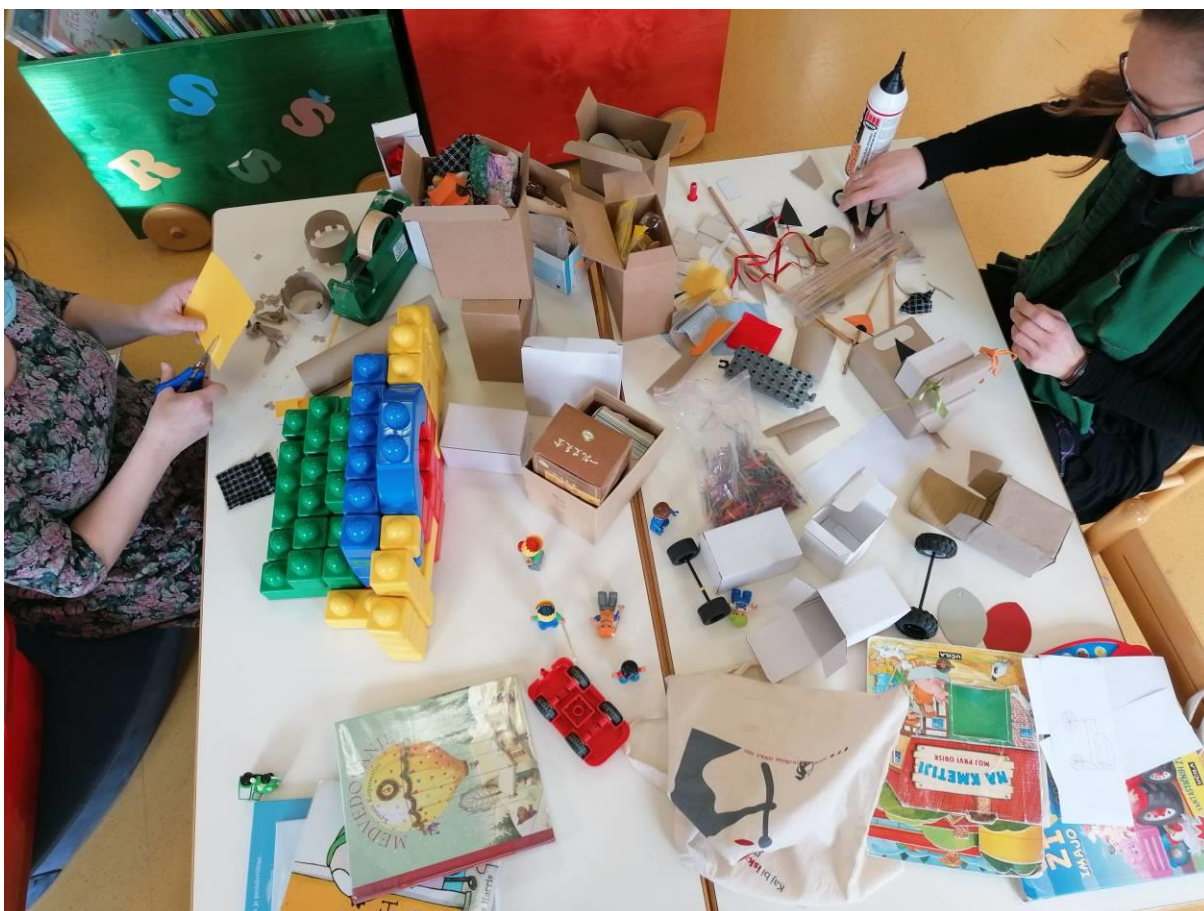
Zvok smo navadno zato posneli vnaprej z aplikacijo za snemanje zvoka. Podrobnosti snemanja navajamo za vsako pravljico posebej v prilogi.

Slika 2: Pred kamero: animacija pravljice Tulipanov vrt z dodajanjem slik tulipanov

3.1.2 Izbira pripomočkov in izvedbe vizualnega pripovedovanja

Pri vizualnem pripovedovanju se nam je zdelo smiselno, da pravljica sama priključuje način izvedbe. Enakega načela se držimo tudi pri izvedbi pravljice v živo. Pri pravljici o kuhanju smo na primer uporabili lutke, narejene iz lesenih žlic, pri pravljici o tulipanu pa pravi tulipan (Slika 2). Pri izvedbi sta bila pomembna dejavnika čas (torej cilj čim hitrejše izdelave) in likovne veščine knjižničark. Želeli smo ustvariti vizualno celovite pravljice, ki bi učinkovale estetsko. Zato se nismo odločali za risanje (kopij) ilustracij, ki bi (glede na naše likovne sposobnosti) nedvomno učinkovale ceneno, temveč raje na enostaven a estetski način poskušali vizualno prikazati zgodbo (Slika 3), pri tem pa pustiti otrokom svobodo zapolniti luknje v razumevanju, kar je tudi v skladu z mnenji, ki jih o vizualnem pripovedovanju in pravljicah izražajo strokovnjaki.

Slika 3: Pripravljanje rekvizitov za pravljico Na hitrem hribu

3.1.3 Kadriranje in napisi

Glede na pomanjkanje znanja na področju videa, se nam je zdelo smiselno poenostavljanje, torej izogibanje kadriranju. V vseh videih smo uporabljali statično kamero. Veliko videov je v tehniki izdelave enostavnega stop-motion filma, ali pa je video sestavljen iz zaporedja fotografij, ki si kronološko sledijo. Precenjevanje lastnih sposobnosti bi lahko pripeljalo do slabe kvalitete posnetkov. Kvaliteto videa pred odločitvijo za objavo smo ocenjevali po preprostem kriteriju: video je le spremljava pripovedovani zgodbi; če slika na kakršenkoli način zmoti sledenje zgodbi, je kvaliteta slaba. Seveda obstaja veliko stopenj tako dobre kot slabe izvedbe, toda na tem mestu je za nas važna le (tanka) meja dober - slab video po opisanem kriteriju. Kljub trudu so na nekaterih videih v visoki ločljivosti in na velikem ekranu vidne napake, od tresenja kamere do neprimerne osvetlitve, kar bi se dalo z izkušnjami, vajo, pomočjo strokovnjakov in boljšo opremo izboljšati.

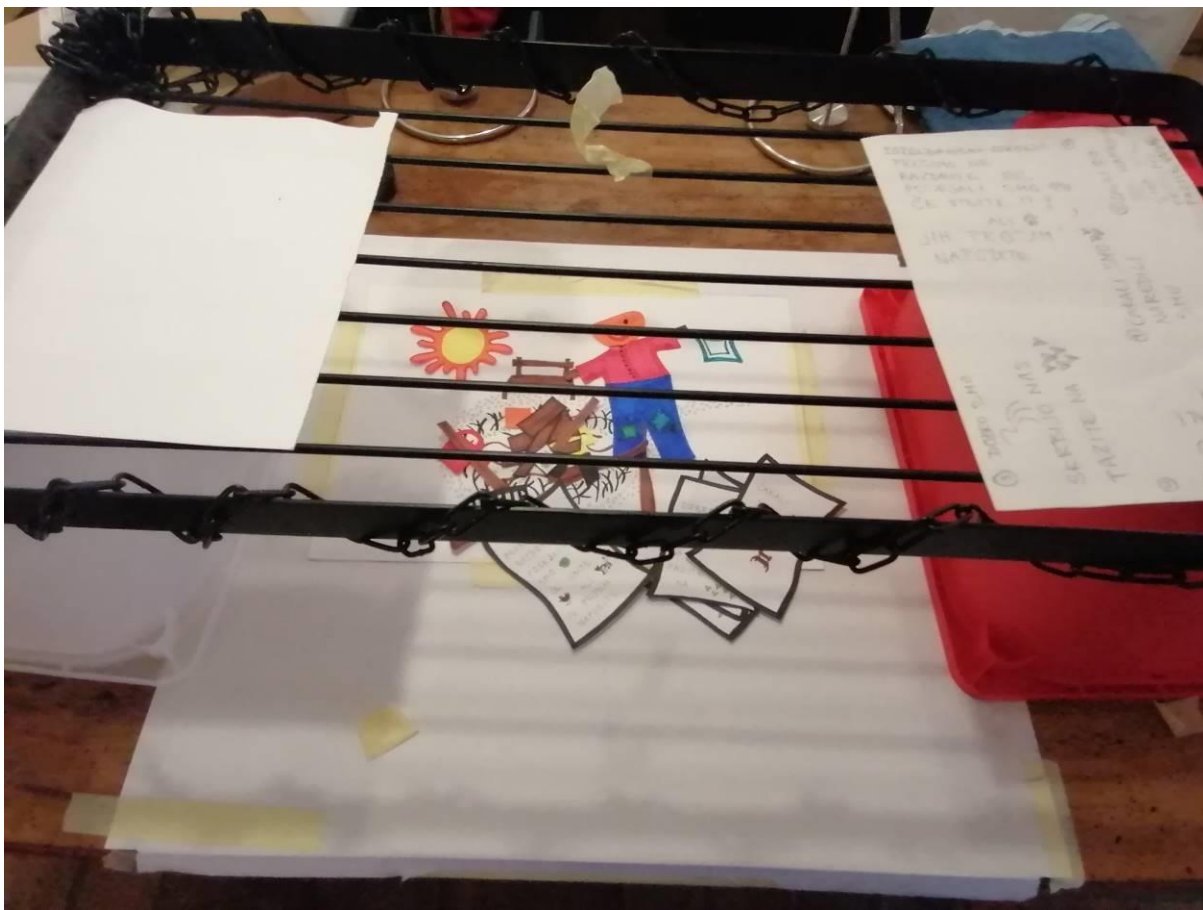
Videi imajo kot nalepko v kotu slike prosojen logotip knjižnice, s čimer se vsaj deloma prepreči nekontrolirano širjenje posnetka. Ob začetku ali na koncu pravljice so tudi navedeni morebitni avtorji pravljice ali ilustracij ter knjižničarke, ki smo video posnele.

3.1.4 Montaža

Tudi glede programa za montažo je bila izbrana najenostavnejša pot – izbira programa, ki smo ga že poznali in je zato zahteval najmanj časa za njegovo obvladovanje in uporabo. Tudi pri tem smo uporabljali aplikacijo, ki deluje na pametnem telefonu, in s tem prihranili čas prenašanja datotek na računalnik. Gre za odprtokodno aplikacijo YouCut (odprtokodna je le osnovna varianta, ki pa zadostuje), ki je zasnovana zelo intuitivno in ne zahteva posebnega predznanja. V večini primerov so pravljice posnete kot ločen avdio in video posnetek, usklajenost obeh posnetkov pa smo navadno dosegli na dva načina; video je bil posnet v enem kadru, pri čemer smo ob izvajanju poslušali avdio posnetek in dogajanje prilagajali tempu avdio posnetka. Pri drugem načinu pa je video sestavljen iz sličic, katerih trajanje predvajanja se ob montiranju prilagodi tekstu v avdio posnetku.

3.1.5 Čas priprave

Za pripravo posamezne pravljice smo porabili povprečno 15 ur, kar je približna ocena in ne vključuje izbire pravljic. Ta je namreč dolgotrajen proces, ki poteka skozi nenehno spremljanje in branje literature za otroke ter ob tem premišljevanje, kateri starostni skupini je namenjena, kako bi se jo dalo povedati oziroma prikazati ipd. V čas priprave je vključeno pridobivanje dovoljenja za objavo, če je bilo potrebno, pridobivanje ali izdelovanje pripomočkov, morebitna dramatizacija besedila, poskusno snemanje, popravki načina izvedbe, morebitno ločeno snemanje avdio posnetka, več ponovitev snemanja, montaža, dodajanje napisov, pregled in objavljanje pravljice (Slika 4). Zaradi zamudnosti priprave smo se odločili, da pravljice objavljamo na dva tedna in ne vsak teden.

Slika 4: Nastajanje pravljice Dopoldanski in popoldanski otroci; skica, pripomočki, improviziran stativ.

3.1.6 Predvajanje in kanali ter promocija

Pravljice smo sprva objavljali le na Facebook strani KKS⁵ in facebook skupini mladinskega oddelka KKS⁶. Kasneje smo na spletni strani knjižnice odprli poseben zavihek z naslovom Pravljična skrinjica⁷, z namenom objaviti vse pravljice na enem mestu. To se je izkazalo kot problematično, saj spletna stran ni omogočala objave nekaterih največjih datotek. Za namene

---

5 Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Facebook stran.

<https://www.facebook.com/Kosovelovaknjiznica>

6 Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Skupina Mladinski oddelek Facebook strani Kosovelove knjižnice Sežana. <https://www.facebook.com/groups/kksmladinskioddelek>

7 Kosovelova knjižnica Sežana (2020-2022). Pravljična skrinjica. <http://www.kosovelova.si/pravljična-skrinjica/>

promocije smo kasneje pravljice prenesli še na Youtube kanal knjižnice⁸. Dostop do pravljic smo redno objavljali na Facebook strani KKS in v skupinah podružnic knjižnice in mladinskega oddelka. Obiskovalce smo o objavah obveščali s plakati v prostorih knjižnice.

4 METODOLOGIJA

Med izvajanjem spletnih ur pravljic med epidemijo COVID-19 v KKS smo se vprašali, če imajo le-te sploh smisel, kakšne smernice bi morale voditi njihovo izpeljavo in kako bi lahko izboljšali našo izvedbo. Razmišljali smo, kako bi prišli do odgovorov in našli več načinov, od teh so nekateri kvalitativni in drugi kvantitativni. Za osnovo smo vzeli Stokovna priporočila ... (2018) in njihovo opredelitev vloge predbralne pismenosti.

Odločili smo se, da najprej v strokovni literaturi najdemo odgovore, kako ure pravljic izpolnjujejo vlogo predbralne pismenosti. Preko prebiranja strokovne literature smo razmišljali o ciljih in namenih izvajanja ur pravljic in jih vzporejali z opisom knjižnične vloge predbralne pismenosti, kar je opisano v teoretičnem delu naloge. Pri tem smo bili še posebej pozorni na omembe digitalnih oblik pravljic, saj smo želeli premisliti naš način priprave spletnih pravljic. Nato smo preko branja strokovne literature iskali utemeljitve, kako bi lahko tudi spletne ure pravljic dosegale cilje in namene vloge predbralne pismenosti, kar je prav tako opisano teoretičnem delu.

Pričakovali smo, da Stokovna priporočila ... (2018) jasno in neposredno navajajo možnosti za uporabo digitalnih vsebin in pripomočkov za razvoj predbralne pismenosti in da bomo v njih in v ostali strokovni literaturi našli smernice za pripravljavanje in objavo spletnih ur pravljic. Tak opis bi omogočal neposredno primerjavo naše izvedbe z idealno, primerjava pa bi dala oceno naši uspešnosti.

Naša naslednja naloga je bila preko opisov našega izvajanja spletnih ur pravljic premisliti, če izvedba sledi ciljem in namenom, kot jih predvideva vloga predbralne pismenosti. Opisali smo izvedbe nekaj primerov pravljic in povzeli načela, ki so nas vodila pri izvajanju spletnih ur pravljic (Priloga 2). Ta smo želeli primerjati z zgledi iz strokovne literature.

---

⁸ Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
https://www.youtube.com/channel/UC_1S4B2wpgmUTGSPJAXO9-w

Do tu so bile naše metode kvalitativne, želeli pa smo tudi nekaj kvantitativnih podatkov o uspešnosti spletnih ur pravljič. V Strokovnih priporočilih ... (2018) so opredeljeni kriteriji za ugotavljanje uspešnosti izvajanja knjižnične vloge predbralne pismenosti. Razdeljeni so v štiri skupine kazalcev uspešnosti: rezultati dela, uporabniki, percepcija uporabnikov in vpliv na uporabnike. Za namen te naloge smo preverili predvsem prvi dve skupini, deloma tudi tretjo, podrobnejša analiza pa bi presegala obseg te naloge. Od preverljivih kriterijev smo izbrali število ur pravljič in število obiskovalcev ter poiskali podatke za čas pred spletnimi pravljičami, oziroma pred epidemijo COVID-19, med in po njej. Za čas pred in delno tudi med epidemijo, smo podatke iskali v poročilu o delu KKS (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). S pregledom statistike spletne, Youtube in Facebook strani smo ugotovili doseg spletnih ur pravljič. Pričakovali smo, da se število obiskovalcev ur pravljič na spletu ni zmanjšalo glede na število obiskovalcev živih ur pravljič, kar pa samo po sebi še ne pomeni uspeha, saj je potencialno možen doseg spletnih pravljič bistveno večji od dosega ur pravljič v živo.

Naslednja kvantitativna metoda je bila anketa med starši predšolskih otrok, s katero smo želeli ugotavljati tudi percepcije uporabnikov. Glede že objavljenih ur pravljič smo z anketo preverjali, če so starši vedeli za spletne ure pravljič in če so jih spremljali ter na ta način ugotavljali uspešnost dosega ciljne skupine. Nekaj vprašanj smo postavili v zvezi s pričakovanji staršev, ki jih imajo glede ur pravljič, da bi v prihodnje poskušali zadostiti tudi njim. Za namen boljšega dosega ur pravljič smo jih tudi vprašali, kako spremljajo storitve knjižnice in na katerih družbenih omrežjih spremljajo dejavnosti v zvezi z vzgojo in izobraževanjem otrok. Pričakovali smo, da je ure pravljič spremljalo okoli 30 % staršev, da se zdi okoli 75 % staršev taka izvedba smiselna med epidemijo, zunaj nje pa nekoliko manj, saj si večina želi za otroke obisk žive ure pravljič. Glede dosega staršev preko družbenih omrežij smo pričakovali, da je najbolj primeren kanal Facebook.

Nazadnje smo na podlagi rezultatov obeh raziskav in premisleka o knjižnični vlogi predbralne pismenosti, kot jo lahko izpolnjujejo spletne ure pravljič, v zaključnem delu izpostavili slabosti in prednosti spletne izvedbe ur pravljič ter razmišljali o možnih rešitvah in izboljšavah.

Z nalogo predvidevamo, da ure pravljic na spletu

- ob preišljeni izvedbi lahko dosežajo namene in cilje knjižnične vloge predbralne pismenosti,
- dosežejo vsaj tako število otrok, kot ure pravljic v živo,
- pri starših ne presežejo naklonjenosti uram pravljic v živo, saj se starši izogibajo uporabi tehnologije pri otrocih,
- za starše kljub temu pomenijo zadovoljiv nadomestek uram pravljic v živo,
- ob preišljeni izvedbi in z nadgradnjo vsebin nosijo velik potencial za prihodnost za razvijanje predbralne, predvsem pa digitalne pismenosti.

5 RAZISKAVA

V nadaljevanju naloge se ukvarjamo z analizo dosega objavljenih spletnih pravljic v primerjavi s statistiko obiska ur pravljic v živo, pri čemer uporabljamo podatke iz poročil o delu knjižnice ter statistike spletne, Youtube in Facebook strani.

5.1 USPEŠNOST IZVAJANJA UR PRAVLJIC PRED, MED IN PO EPIDEMIJI NA OSNOVI STATISTIKE OBISKOV V KNJIŽNICI

V zadnjih letih je število članov KKS močno upadlo, od 9528 v letu 2019, do 6441 v letu 2021 (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022) Od tega je bilo v letu 2019 predšolskih otrok 658, v letu 2020 se je število zmanjšalo na 486 in v letu 2021 doseglo 347 (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). Glede na poročilo knjižnice za leto 2021 se iz leta v leto povečuje obisk spletne strani, vendar med najbolj obiskanimi zavijki glede na podatke poročila ni pravljíčne skrinjice, kjer so objavljene ure pravljic (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). Poročilo tudi navaja, da se močno zmanjšuje obisk strani in profilov knjižnice na družbenih omrežjih. Podatki ne zajemajo statistike za nove Facebook skupine, morda se je nekaj obiskovalcev tja preusmerilo z osnovne Facebook strani. Morda Facebook ni več tako popularno omrežje, še bolj verjetno pa je, da KKS enostavno ni zadosti (učinkovito) prisotna na teh omrežjih. Poročilo navaja objavo 29 video pravljic v letu 2021 (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). Od teh jih je 5 nastalo na podružnici in ne sledijo konceptu, kot ga opisujemo v tej nalogi. Poročilo navaja 230 prireditev za otroke (mednje sodijo tudi ure pravljic) v letu 2019, v naslednjih dveh letih pa je število močno upadlo, in sicer 70 prireditev v letu 2020 in 53

prireditve v letu 2021. Hkrati je upadlo tudi število obiskovalcev (pri čemer se šteje število otrok) s 7730 otrok v letu 2019 na 2499 otrok v letu 2020 in še manj, 1961 v letu 2021 (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). Razlog za upad števila otrok je predvsem manjši obisk skupin iz vrtca in šole. Poročilo ne navaja števila obiskovalcev posebej za ure pravljic, tako da lahko le iz osebne izkušnje ocenimo, da se jih udeležuje med 10 in 15 otrok.

V nadaljevanju navajamo podatke o ogledih pravljic na spletni strani KKS (do 29. 9. 2022), na Youtube kanalu KKS (do 27. 9. 2022) ter na Facebook strani KKS in v Facebook skupini mladinskega oddelka (do 27. 9. 2022) (tabela 1). V primeru podatkov o ogledih spletne strani, gre za skupno število ogledov zavihka Pravljična skrinjica (do 29. 9. 2022), v katerega smo postopoma dodajali vedno nove video pravljice. V skoraj dveh letih je Pravljična skrinjica zabeležila 613 obiskov, od tega 350 z različnih IP naslovov.

Število ogledov posnetkov na Youtube kanalu je pri večini pravljic zanemarljivo (1 – 4), nekaj izjem pa vendarle je. Večje število ogledov ima pravljica Najboljše darilo na svetu (73), saj gre za novoletno pravljico in smo povezavo do nje večkrat delili na Facebook strani. Ostale pravljice z več ogledi so Mufijeve sanje (41), Erikova mala ponev (48) in Nonotov zid (311), skupaj torej 473 ogledov od nalaganja do 27. septembra 2022. Medtem ko lahko veliko število ogledov Nonotovega zidu pripišemo večjemu širjenju zaradi partnerjev pri izvedbi dogodka, sta ostali dve pravljici verjetno vizualno pritegnili gledalce, ki so do Youtube kanala KKS prišli preko povabila na ogled Nonotovega zidu in Najboljšega darila na svetu.

Podatke o ogledih na Facebook strani in skupini smo pridobili za vsak video posebej in jih navajamo v Tabeli 1. Naslovi pravljic skupaj s številom ogledov na Facebook strani KKS in Facebook skupini mladinskega oddelka, so navedeni po času objave.

Tabela 1: Število ogledov pravljic na Facebook strani in skupini Kosovelove knjižnice Sežana

	Pravljica	Število ogledov na Facebooku
1	Slovenska ljudska: Orehi	297
2	Slovenska ljudska: Kako so pulili repo	347
3	Ljudska: Kaj ni nikoli bilo in nikoli ne bo	147
4	Helena Kraljič, Tina Brinovar: Trije dobri možje in ljubezen	369
5	Židovska ljudska: Pravljica o modrem plaščku	128
6	Snežno drevo (po pravljici C. Repchuk)	414
7	Ljudska: Veliko potovanje malega miška	241
8	Srbska ljudska: Šla kokoš je na semenj	38
9	France Prešeren: Povodni mož	39
10	Sibirska ljudska: Pes in človek	ni bila objavljena tam
11	Polonca Kovač, Marjanca Jemec Božič: Mufijeve sanje	116
12	Srečko Kosovel: pesmi	415
13	Kristina Brenkova: Tulipanov vrt	106
14	Ljudska: Tam leži, leži njiva	111
15	Isabelle Carrier: Erikova mala ponev	296
16	Ljudska: Kuhana sekira	303
17	Igre s prstki	70
18	Alf Proysen: O kozici, ki je znala šteti do deset	155
19	Ljudska: Zajec dela za lisico	123
20	Juha, ki iz buč se skuha	215
21	Marja Cerkovnik: Dopoldanski in popoldanski otroci	135
22	Ela Peroci: Stara hiša št. 3	140
23	Max Bolliger: Palček Anton umetna	163
24	Mark Sperring: Najboljše darilo na svetu	ni bila objavljena tam
25	Anja Štefan: darilo	203
26	Zakaj je mesec nag	28
27	Linda Sarah: Na hitrem hribu	130
28	Tina Volarič: Nonotov zid	1000
29	Posoda z bonboni	124
	Skupaj	5853

Podatke je z omrežja Facebook težko pridobiti, dostop do statistik se nenehno spreminja in tudi težko rečemo, da so podatki zanesljivi, zato jih ne bomo podrobneje analizirali. Število

ogledov ves čas niha. Ker nismo objavljali po enotnem modelu (ob istem času, v enakem zaporedju objav na strani in v skupini, enakem številu delitev), se ne da ugotoviti objektivnih razlogov za nihanje. Zdi se, da so spletne pravljice počasi pridobivale gledalce, vendar se je proti koncu njihovo število spet zmanjšalo. Le predvidevamo lahko, da je temu tako zaradi sproščanja ukrepov proti koncu razglašene epidemije, ko je bilo v javnem življenju na razpolago spet več dejavnosti v živo. Drugo opažanje pa se nanaša na oglaševanje in je lahko vidno le vpletenim v pripravo in objavo pravljic. Če smo knjižničarke delile objavo tudi na osebnih straneh, v njih označile koga, ki je sodeloval pri nastanku, ali povezavo objavile večkrat, je število ogledov občutno večje. Največje je pri pravljici Nonotov zid, ki smo jo pripravili v sodelovanju z avtorico Tino Volarič in s Partnerstvom kraške suhozidne gradnje oziroma Parkom Škocjanske jame, ki sta video tudi delila na svojih straneh in povečala njegovo gledanost.

Vsekakor je celo število ogledov najmanj gledane pravljice na Facebooku (28) večje od obiska ur pravljic v živo, večina videov pa število obiska preseže vsaj desetkrat. Ogled pravljic je na Facebooku dosegel število 5853, na spletni strani še 613 in na Youtube kanalu 473, kar je skupaj 6939 ogledov. Če izračunamo povprečni ogled pravljice, ta doseže 239 ogledov. Doseg pravljic le ni tako slab, kot se je zdelo v prvih mesecih po začetku objav. Prav tako se ne sklada s podatki o padanju obiska prireditev v KKS, ki je navedeno v poročilu (Kosovelova knjižnica Sežana, 2022). Močna prednost spletne ure pravljic je, da ne gre le za enkratno storitev, temveč za zbirko, do katere lahko dostopamo večkrat, predvsem pa ne nujno takoj po objavi, temveč takrat, ko si tega želimo, ali to vsebino potrebujemo.

Po sprostitvi ukrepov v zvezi z epidemijo COVID-19 aprila leta 2022, smo ponovno začeli z urami pravljic v živo in doživeli nepričakovan odziv. Na ure pravljic je prihajalo od 20-25 otrok, kar potrjuje mnenje staršev, ki so ga izrazili v anketi in ga bomo predstavili v nadaljevanju.

5.2 ANKETA

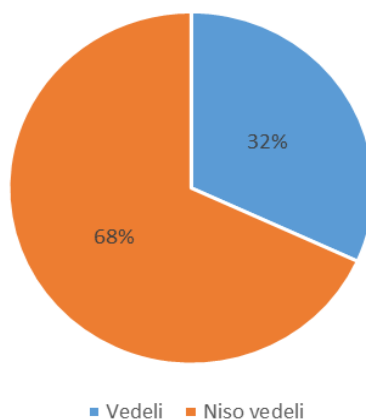
Glede na Stokovna priporočila ... (2018) je pomembno stališče uporabnikov glede kvalitete izvajanje knjižnične vloge, v tem primeru staršev, ki so mnenja, da »ima knjižnica pomembno vlogo pri razvoju pozitivnega odnosa otrok do knjig, branja in učenja«. Poleg dejanskega

napredka bralne pismenosti otrok je torej pomembno mnenje staršev. Za ugotavljanje uspešnost KKS pri izvajanju te vloge bi bila potrebna obsežna raziskava, zato smo se za namene te naloge odločili le za krajšo anketo, ki bo pokazala mnenje staršev o smiselnosti ur pravljic na spletu, ugotovila, kaj je po njihovem mnenju cilj ur pravljic in nakazala kanale oglaševanja, preko katerih bi bolj učinkovito prišli do staršev.

Anketa je vsebovala 8 vprašanj, od tega 4 zaprtega, dve odprtega tipa in dve kombinirani vprašanji (Priloga 1). Anketo smo izvajali v tednu od 12. do 17. septembra 2022. Knjižničarji smo KKS smo ob obisku staršev predšolskih otrok ponudili ankete v izpolnjevanje in odzvala se je večina staršev. Za anketo preko spleta se nismo odločili, saj se nam je glede na statistike spremljanja objav na družbenih omrežjih in spletni strani zdelo, da na ta način ne bomo prišli do odgovorov. Pridobili smo 44 izpolnjenih anket, kar je dovolj za vpogled v situacijo in razmislek o nadaljnjem delovanju, ne pa za poglobljeno analizo, za kar v tej nalogi ni niti prostora.

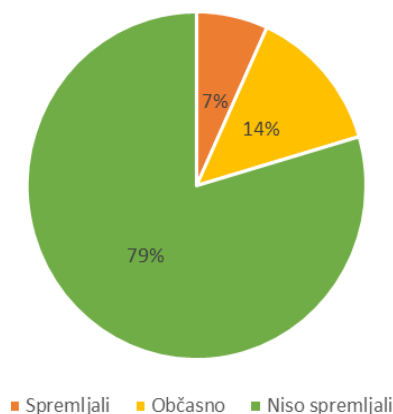
5.2.1 Rezultati ankete

Starše smo spraševali, če vedo, da so v času epidemije potekale ure pravljic KKS na spletu in če so jih spremljali. Pričakovali smo, da je več kot polovica staršev rednih obiskovalcev in da so na tak ali drugačen način skoraj vsi prišli do informacije o urah pravljic na spletu. Pričakovali smo, da je ure pravljic spremljalo okoli 30 % staršev.

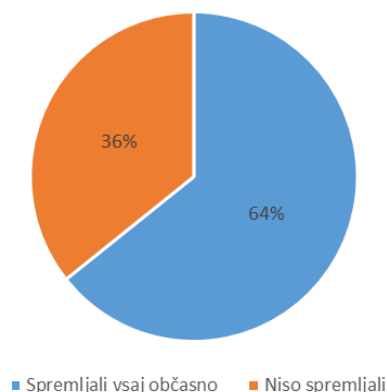
Slika 5: Razmerje števila staršev, ki so vedeli za spletne ure pravljic in tistimi, ki zanje niso vedeli

Od 44 staršev, ki so izpolnili ankete, jih je le 14 vedelo za ure pravljic preko spleta, kar je 32 % (Slika 5). Še manj jih je pravljice spremljalo, 3 (7 %) redno in 6 (14 %) občasno (Slika 6). Vseeno je to več kot polovica tistih, ki so za ure pravljic vedeli (64 %) (Slika 7).

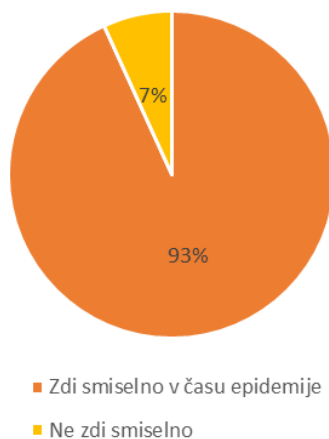
Slika 6: Razmerje števila staršev, ki so spremljali spletne ure pravljic in tistih, ki jih niso

Za ure pravljic na spletu je vedelo le 32 % staršev, kar je manj, kot smo pričakovali, torej dejavnosti očitno nismo zadosti dobro oglaševali. Če bi bili pri oglaševanju uspešnejši, bi si ure pravljic ogledalo veliko več uporabnikov.

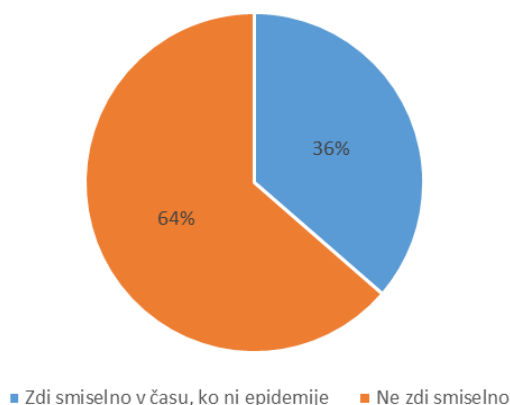
Slika 7: Razmerje števila staršev, ki so in ki niso spremljali ure pravljic med tistimi, ki so zanje vedeli

Naslednji dve vprašanji sta spraševali, če se zdi staršem smiselna izvedba ur pravljic preko spleta v času epidemije in tudi kadar ni razglašena epidemija. Pričakovali smo, da se zdi okoli 75 % staršev taka izvedba smiselna med epidemijo, zunaj nje pa nekoliko manj, vendar še vedno v razmerju okoli polovice za in polovice proti.

Slika 8: Razmerje med številom staršev, ki se jim zdi smiselna objava pravljic na spletu in tistim, ki sem jim to ne zdi smiselno

Ure pravljic na spletu se zdijo smiselne 41 od 44 staršem, torej 93 % (Slika 8), kar je več od pričakovanj in potrjuje smiselnost izvedbe preko spleta. Manjša od pričakovanj pa je podpora uram pravljic preko spleta v času, ko ni razglašena epidemija, saj je mnenja, da je takrat smiselna izvedba na spletu, le 16 od 44 staršev, kar je 36 % (Slika 9). Po mnenju večine staršev je torej smiselna izvedba ur pravljic preko spleta le v času, ko ure pravljic v živo niso mogoče.

Slika 9: Razmerje števila staršev, ki se jim zdi smiselna izvedba spletnih ur pravljic, tudi ko ni epidemije

Naslednje vprašanje je bilo odprtega tipa in je spraševalo o vzrokih, zakaj starši pripeljejo otroke na ure pravljic. Iz odgovorov smo želeli razbrati, kako predbralno pismenost razumejo

starši. Pričakovali smo splošne odgovore, ki predbralno pismenost razumejo v ozkem pomenu besede srečevanja s knjigami.

Pričakovali smo, da bodo trije najpogostejši odgovori na vprašanje, kakšen je namen ur pravljic, srečanje s knjigo v knjižničnem okolju, srečanje z drugimi otroki in branje nekoga drugega. Dejanski odgovori so podobni pričakovanim. Kar 17 staršev je izpostavilo druženje otrok na uri pravljic. Sledi poslušanje pravljice, 5 staršev je posebej izpostavilo branje/pripovedovanje druge osebe. Naslednji najbolj pogost odgovor je navajanje na prostore knjižnice in približanje knjige (7). Prav toliko staršev je poudarilo doživetje in pristen stik. 6 staršev je omenilo ustvarjanje po uri pravljic. Ostali odgovori so še spodbujanje razmišljanja, domišljije, besednega zaklada, koncentracije, branja in voden pogovor. Šest staršev na to vprašanje ni odgovorilo.

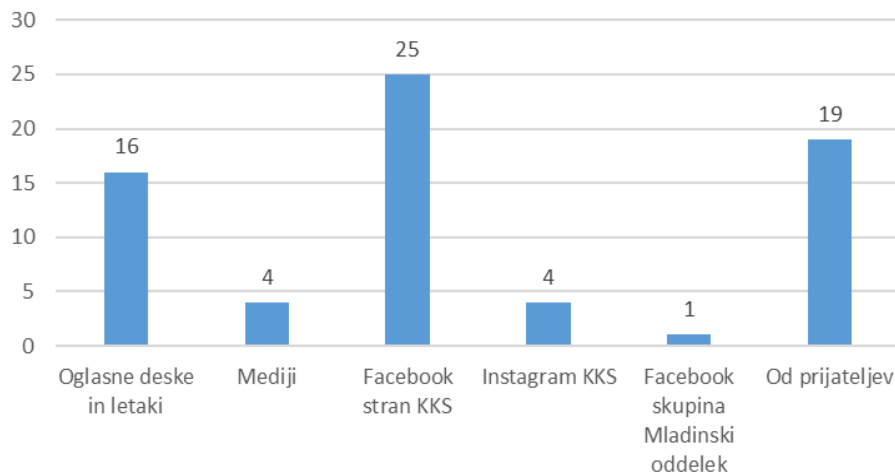
Odgovori dobro ponazarjajo, zakaj so po mnenju staršev ure pravljic na spletu smiselne le v času epidemije; preko spletnih ur pravljic se otroci ne morejo srečevati, kar se zdi staršem glavni namen ur pravljic. Dobro bi bilo, da se pri izvedbah ur pravljic preko spleta zavedamo pričakovanih staršev in jih poskušamo uresničiti.

Z naslednjima dvema vprašanjema smo skušali ugotoviti, kako starši pridejo do informacij glede dejavnosti mladinskega oddelka KKS in na katerih družbenih omrežjih spremljajo vsebine, povezane z vzgojo otrok. Pri tem smo ponudili več možnih odgovorov in tudi možnost dodajanja družbenih omrežij, ki jih morda ne poznamo. Pričakovali smo približno enakomerno razporejeno število po načinih dostopa do informacij o dogajanju na mladinskem oddelku. Pričakovali smo tudi, da informacije o vzgoji dobijo na družbenih omrežjih, ki jih spremljajo tudi zaradi drugih vidikov svojega življenja, da torej večina staršev uporablja Facebook, druga omrežja pa le redki.

Na oglasnih deskah in letakih knjižnice dejavnosti spremlja 16 staršev, v medijih 4, na Facebook strani KKS 25, na Instagramu KKS 4, v Facebook skupini Mladinski oddelek KKS 1 in zanje zve od prijateljev 19 anketirancev (Slika 10). Pričakovali smo sicer bolj enakomerno razporeditev, vendar se je potrdilo, da največ staršev knjižnico spremlja preko Facebook strani. Presenetljivo malo jih spremlja Facebook skupino mladinskega oddelka, kar

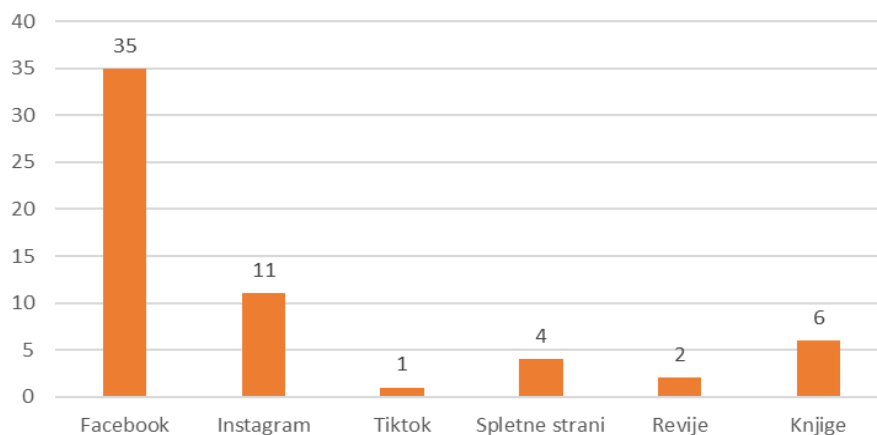

pomeni, da je nismo zadosti izkoristili, čeprav v času pisanja naloge (september 2022) šteje 115 članov. Presenetil nas je tudi delež staršev, ki za dejavnosti izvejo od prijateljev.

Slika 10: Kje starši spremljajo dejavnosti mladinskega oddelka Kosovelove knjižnice Sežana

Med možnimi odgovori o družbenih omrežjih, ki jih starši spremljajo, da pridobijo informacije o vzgoji, smo navedli več družbenih omrežij, vendar je daleč najpogostejši odgovor Facebook (35), sledi mu Instagram, drugih omrežij pa ne uporabljajo. Sami so navedli še knjige (6), spletne strani (4) in revije (2) (Slika 11). Glede na odgovore bi morali še bolj izkoristiti Facebook, saj je to omrežje, ki ga trenutno starši najbolj uporabljajo.

Slika 11: Kje na družbenih omrežjih starši spremljajo vzgojne vsebine

Z zadnjim vprašanjem smo pustili možnost globljega raziskovanja, saj smo vprašali za kontakt staršev, ki bi bili pripravljeni na intervju. Z njim bi lahko bolj podrobno ugotavljali

mnenje staršev o vlogi knjižnice in ur pravljič v razvoju predbralne pismenosti, njihovo vedenje v zvezi s posredovanjem vsebin na spletu otrokom, mnenje o vsaki izvedeni pravljici posebej ipd.

Kontakt je zapisalo 10 staršev. Za izvedbo intervjujev se nismo odločili, saj smo že z anketo pridobili zadosti informacij za obseg te naloge.

6 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Ugotovili smo že, da smo se ur pravljič v KKS lotili precej spontano, zato je naloga premislek o smiselnosti izvedbe. Morda je bil prenos uveljavljene oblike v nov format preveč enostaven; bi se morala spremeniti tudi oblika? Koliko ure pravljič na spletu sledijo knjižnični vlogi razvoja predbralne pismenosti?

Predpostavka sledeče razprave (glede na vse doslej ugotovljeno) je, da je izvedba ur pravljič na spletu smiselna in mogoča ob upoštevanju nalog za opravljanje knjižnične vloge predbralne pismenosti, kot je opredeljena v Strokovnih priporočilih ... (2018) ter pričakovanj staršev, ob ureditvi izboljšanja pogojev dela in temeljitem premisleku oglaševanja in dostopa do storitve in zbirke. Ob tem se nam zdi bistveno spodbujanje digitalne pismenosti, saj IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let med cilji navajajo tudi: »Pomagati otrokom razvijati veščine informacijske pismenosti pri uporabi digitalnih medijev.« (Rankin, 2018, str. 6) IFLA smernice poudarjajo, da bi morale knjižnice izkoristiti nove tehnologije za razvoj pismenosti. Pomembno se nam zdi, da motivacija otrok, ki jo tako težko dosežemo, v tem primeru sploh ni težava, saj »tehnologija za večino otrok pomeni navdušenje, kratkočasenje in zabavo.« (Rankin, 2018, str. 13) Pri tem ne smemo pozabiti, da ni pomembna le varna uporaba tehnologije, temveč tudi učenje kritičnega vrednotenja virov in informacij. Knjižnica mora poskrbeti tudi za usmeritve za starše, skrbnike in vzgojitelje »[...] da bi podprli otrokove razvijajoče se sposobnosti, pa tudi, kako uporabljati tehnologijo, ki jo knjižnica ponuja.« (Rankin, 2018, str. 13)

Tudi starši se strinjajo o smiselnosti digitalnih ur pravljič, vendar le v času epidemije. Potrjujejo tudi velika gledanost pripravljenih pravljič. Morda bi bilo smiselno spodbujanje staršev, da o predbralni pismenosti razmišljajo tudi kot o digitalni pismenosti, ki je bistvena vedno, ne le

med epidemijo. Tako tradicionalno kot digitalno pripovedovanje pravljic gradi pomembne veščine, kot so sledenje narativi in sklepanje (Czarnecki, 2009). Če spletna pravljica sledi neki zamisli oziroma ideji, medijski elementi, ki jih dodamo zgodbi, povečajo globino, poleg tega, da jo naredijo bolj zanimivo (Ayten in Polater, 2021). Nadgrajevanje spletne pravljice je lahko neskončno. Pripovedovanje ali branje zgodbe v živo seveda ni manj zanimivo, Parangu (2018) pa izpostavlja, da težje obdrži pozornost otrok, če zgodba postane manj zanimiva. Ta problem sicer zlahka reši dober in izkušen pripovedovalec, zato brez dvoma ostaja primerna tudi izvedba v živo. Morda se zdi, da je forma digitalne zgodbe nekakšna rešitev za manj dobre pripovedovalce, vendar zahteva druga znanja, na primer o tehnoloških orodjih. Digitalno pripovedovanje je koristno tako za otroke, ki se bodo s tehnologijo intenzivno srečevali vse življenje, kot za odrasle, da sploh sledimo nenehnim spremembam na tem področju (Czarnecki, 2009).

Ob ponovnem premisleku ugotovimo, da tudi spletne ure pravljic pripomorejo k nadgradnji predbralne pismenosti. Morda na nekaterih področjih za odtenek manj kot ure pravljic v živo, vendar na drugih področjih (na primer digitalna pismenost), celo bolj. Pri tem je najpomembnejše, da tudi za izbor ure pravljic za splet »[...] velja kriterij širokega izbora, raznovrstnosti in kakovosti [...]« (Jamnik, 2003, str. 92). Strokovnjaki se na primer ne strinjajo o risankah, koliko pripomorejo k pismenosti in razvoju veščin, ki (bralno) pismenost večajo, verjetno pa je med risankami razlika. Enako lahko sklepamo za ure pravljic; če imamo v mislih predbralno pismenost otrok, jo lahko skozi izvedbo pravljice zavestno bolj razvijamo in tako pripravimo kvalitetnejšo vsebino posnetkov, ki bolj razvijajo predbralno pismenost.

6.1 POMANJKLJIVOSTI IN PREDNOSTI SPLETNIH UR PRAVLJIC V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA

Pri pripravi videov za spletne ure pravljic, predvsem pa pri njihovi analizi smo opazili nekaj pomanjkljivosti, ki jih lahko popravimo, da bi dosegli namene, ki jih želimo.

6.1.1 Pomanjkanje kvalitetne opreme, znanja in nasvetov

Medtem ko obstaja ogromno navodil za pripovedovanje pravljic v živo, je nasvetov za pripravo videoposnetkov pravljic, tako z vsebinskega kot s tehničnega vidika, premalo. To se

bo verjetno spremenilo s časom, če bo ta zahteval več selitev na splet. Sicer lahko zelo hitro nastanejo osnovne napake pri snemanju, kot so tresenje kamere in samodejno (neprimerno) ostrenje, ki bi jih z nekaj znanja in opreme enostavno odpravili. V dosedanjih videih so bili postopki snemanja pravljic še zelo intuitivni, z izkušnjami pa pride tudi znanje. Kot skušamo pokazati v tej nalogi, je bistven premislek.

6.1.2 Odsotnost knjižničnega prostora in knjige

Za izvajanje ure pravljic je pomemben knjižnični prostor, saj otroka uvaja v svet literature in pravljic (Maček, 2011). Ta prostor je v naših videih povečini umanjkal, vendar bi se v nadaljevanju objavljanja zaradi premisleka to lahko spremenilo. V pripravljenih pravljicah se otroci niso srečali s knjigo temveč le z zgodbo iz knjige. Pomemben del predbralne pismenosti je ravno spoznavanje s knjigo, razumevanje, da natisnjene črke nosijo besedilo, usvajanje smeri branja in listanja, vizualno prepoznavanje naslovov, nekaterih črk ipd. Pri tem se moramo zavedati virtualnosti prostora, tako da se ne pretvarjamo, da so v knjižnici z nami tudi otroci, ki v resnici spremljajo pravljico iz svojih domov. Morda je za vsaj delno spodbujanje občutka domačnosti, ko zares pridejo v knjižnico, potrebna prisotnost knjižničnega prostora v ozadju pripovedovalca, občasno pa seveda tudi knjižničarjeva razlaga o urejenosti prostora ipd.

6.1.3 Odsotnost odziva

Razen v primeru pravljice preko spleta v živo (pa še v tem primeru le omejeno) se ne da spremljati sprotnega odziva otrok, ki bi lahko pripomogel k spremembi podajanja zgodbe, kot je to mogoče pri živi uri pravljic. Zato je potrebno razvijati drugačen način spremljanja otrokovih reakcij, morda z interaktivnimi vsebinami po pravljici (kvizi), s statistiko spremljanja pravljic in morda izdelki, ki jih otroci naredijo po navodilih ali kot odziv na uro pravljic.

6.1.4 Izostanek ustvarjalnih delavnic

Pri pripravi ur pravljic za splet nismo pozabili na delavnice, ki sledijo uri pravljic v živo in ki omogočajo razmišljanje o poslušani zgodbi, le da je zanje zmanjkalo časa. V treh primerih

pravljic smo sicer ustvarjanje skušali spodbuditi, vendar nismo dobili odzivov nanje, če je dejansko nastal kakšen izdelek. Nedvomno bi se dalo ure pravljic za spletno okolje dopolniti tudi s prikazom in navodili za ustvarjanje.

6.1.5 Poraba časa

Po raziskavah se na ure pravljic v knjižnicah večina izvajalcev pripravlja 1-3 ure (Maček, 2011), kar je za spletno uro pravljic odločno premalo (v resnici tudi za dobro uro pravljic v živo). Zaradi formata je količina časa, ki ga porabimo za pripravo spletne pravljice veliko večja, kot za uro pravljic v živo, kjer je za solidno izvedbo pravzaprav pomembno le zelo dobro poznavanje in ponotranjenje zgodbe. Po drugi strani 15 ur za knjižnično spletno pravljico ni veliko, če upoštevamo, da se z vsakim videom več zbirka pravljic.

Opazili pa smo tudi precej prednosti ur pravljic na spletu

Slika 12: Pripravljene pripomočki za snemanje pravljice Veliko potovanje malega miška

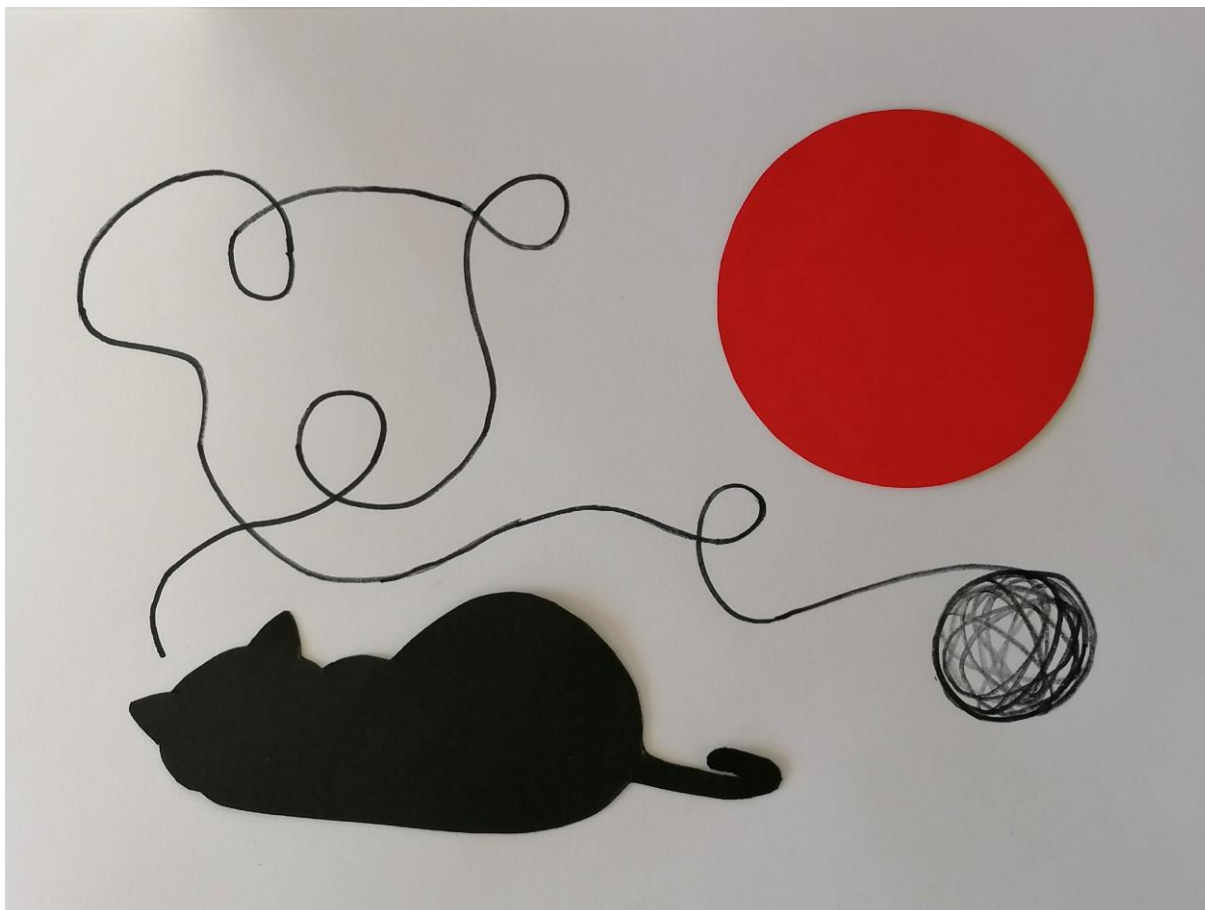
6.1.6 Poglobljanje digitalne pismenosti

V opredelitvi predbralne pismenosti v Strokovnih priporočilih ... (2018) pogrešamo opis različnih vrst pismenosti, predvsem digitalno. Zdi se nam, da je v času, ko je drsanje s prstom

po zaslonu naraven gib za dvoletnika, tako vključevanje nujno. Tudi v opisu sredstev za izvajanje knjižnične vloge informacijska tehnologija ni omenjena, razen kot gradivo za starše na spletnem mestu knjižnice. Če si zakrivamo oči pred otroško uporabo tehnologije, to ne pomeni, da ta ne obstaja. In kot vemo, nikoli ni nevaren obstoj neke tehnologije, temveč njena nepravilna uporaba. Morali bi jo izkoristiti za pridobivanje predbralne pismenosti, ne pa ignorirati. Z urami pravljic na spletu se digitalna pismenost veča že s samim dostopom do pravljice, možno pa bi bilo doseči še večje učinke z gradnjo na interaktivnosti spletnih ur pravljic. Tudi v ure pravljic, ki potekajo v živo, bi morali vnašati digitalne vsebine.

6.1.7 Opazovanje vizualnih kodov

Kot že rečeno bralna pismenost ni le »[...] branje besedila, temveč razumevanje besedila kot prepleta jezikovnih in nejezikovnih znakov [...]« (Haramija, 2017). Teoretiki poudarjajo pomen spremljanja vizualne podobe, ki je na nek način tudi branje. »Ob besedilu in ob sliki mladi bralec prepozna vzporedna svetova besednega in nebesednega in ju primerja.« (Rot Gabrovec, 2003, str. 101) Veronika Rot Gabrovec sicer govori primarno o ilustraciji, vendar je iz konteksta jasno, da povedano velja za kakršnokoli vizualno podobo (Slika 12), torej tudi za pravljice, kot smo jih za spletno objavo pripravljali v našem primeru. »Oblike, barve, velikost predmetov, razporeditev po prostoru/ploskvi, mimika in govorica telesa oseb, ki so na sliki, njihova oblačila – kode vizualnega besedila uporabljajo v filmu in v gledališču, uporabljajo jih slikarji in fotografi, oblikovalci, aranžerji. Bolj ali manj zavestno jih razbiramo vsi, tudi otroci.« (Rot Gabrovec, 2003, str. 99) Vizualna podoba video pravljice je zelo važna, kvaliteta seveda zaželena, če ne celo nujna, v vsakem primeru pa mora biti premišljena, ne povsem definirana, da otrok »bele lise, ki nastajajo med besedilom in ilustracijo, zapolnjuje sam [...]« (Rot Gabrovec, 2003, str. 101). Vizualni elementi, ki so nepogrešljiv del ur pravljic na spletu, pripomorejo k razumevanju, predvsem pa h gradnji večine sklepanja iz konteksta. (Slika 13)

Slika 13: Kaj pomeni, da mačica prede? Sklepanje iz konteksta v animaciji Kosovelove Sonček boža

Iste zgodbe v različnih formatih so tudi pomoč otrokom s težavami z branjem, koncentracijo ipd.

Raziskave dokazujejo, da ima dostop do zgodbe preko različnih formatov (avdio/video/knjiga) pozitiven vpliv na pismenost, kot je obogatitev besednega zaklada, večanje empatije, poslušanje. Video pravljica je eden od načinov utrjevanja že prebranega, obogatitev izkušnje zgodbe z drugim glasom oziroma več glasovi, glasbo, zvočnimi efekti ... Že tehnološki format je zanimiv za otroke. Avdio in video pravljice razširijo zgodbo čez različne medije in omogočajo otrokom sodelovanje na več načinov. Za otroke s težavami z branjem (dekodiranje teksta) sploh pomeni preskok ovire (Best, 2001).

6.1.8 Boljše kot nič, drug glas in občutek nečesa stalnega

Tudi če vztrajamo pri stališču, da je spletna ura pravljic le risanka, je vsekakor boljša kvalitetna zgodba v sliki na daljavo, kot nič. Poleg tega je poslušanje branja nekoga drugega

(ne očeta ali mame, ki ti bere vsak dan) širjenje razumevanja in interpretacije, obogatitev izkušnje zgodbe z drugim glasom oziroma več glasovi, glasbo, zvočnimi efekti (Best, 2021). Med zaprtjem javnega življenja med epidemijo pa lahko za redne obiskovalce ur pravljic virtualna izvedba pravljice doprinese k občutku stabilnosti v negotovih časih (Ghoting idr., 2020).

6.1.9 Gradnja zbirke

S snemanjem ure pravljic ta ni le enkratna izvedba, storitev, temveč eden od mnogih posnetkov, ki gradi posebno zbirko, dostopno tudi za naprej. Zbirka je lahko urejena po tematiki in starosti otrok, ki jim je pravljica namenjena, da staršem pomaga pri izbiri.

6.2 PREDLOG IZBOLJŠAV

V tem poglavju se ukvarjamo z ugotovitvami, kaj bi glede na vse doslej povedano lahko dodali spletnim uram pravljic, da bi kar najbolj pripomogli k večanju predbralne pismenosti. Naš način izvedbe ur pravljic za spletno okolje je bil preveč enostaven prenos uveljavljene oblike v nov format. Morala bi se spremeniti oblika in te spremembe navajamo v nadaljevanju. Format video pravljice bi morali izkoriščati in ga ne prilagajati zgledu, ki ga imamo v urah pravljic v živo.

Nenehno se moramo zavedati, kaj želimo doseči in vključevati čim več različnih elementov, ki pripomorejo k razvoju otrokove predbralne pismenosti. Tak način pripovedovanja je priložnost za razmislek o veščinah, ki jih želimo s pripovedovanjem pri otrocih spodbuditi, kot so zavedanje vizualne podobe besedila, zavedanje zvočnosti besedila (rime) in predvidevanje posledic predzgodbe (Ghoting idr, 2020). Pri tem se moramo imeti v mislih, da smo na spletu in se ne pretvarjati, da smo v knjižnici. Ker virtualna interakcija ni enaka interakciji v živo, je potreben premislek, kaj dobro deluje na spletu, kako nas (in uporabnike) spletne pravljice obogatijo in kaj se lahko naučimo za prihodnost (Ghoting idr., 2020).

V nadaljevanju navajam opis po našem mnenju, mnenju staršev in glede na Strokovna priporočila ... (2018) idealne izvedbe virtualne ure pravljic, ki nadomešča uro pravljic v živo, ko obisk knjižnice ni mogoč ali kot dodatno gradivo pedagogom in staršem na določene teme.

Izbira in izvedba naj ostane osebna - glede na okus (pravljica, ki pokliče) izvajalca in izvedba prilagojena pravljici. Za nadaljnje izvajanje bi predlagali vsaj v uvodu in/ali zaključku osebni neposredni nagovor knjižničarke v knjižnici s knjigami v ozadju in/ali v roki. V tem neposrednem nagovoru bi knjižničarka razmišljala o temi, s katero se ukvarja pravljica. Na ta način bi otrok vsaj posredno ostal v stiku tako s knjižnico kot prostorom kot knjižničarkami, ki jih sicer srečuje v knjižnici.

V video bi lahko dodali oznako za starostno skupino, ki ji je video namenjen in tako olajšali izbiro staršem. Izbira bi bila mogoča, ker pri spletnih urah pravljic ne gre za enkratno izvedbo, kot je to v primeru ure pravljic v živo, temveč gre za zbirko, ki raste z vsako novo pravljico in iz katere lahko starši izbirajo glede na starost in interese otrok.

Vključiti bi morali ustvarjalne dejavnosti za otroke, s čimer bi sledili izvajanju ur pravljic v živo. S tako dopolnitvijo bi videu dodali vrednost, otrokom zapolnili čas in staršem olajšali pripravo aktivnosti za otroke. Pri tem je potrebno paziti, da uporabljamo materiale, ki jih ima večina otrok doma.

Ne smemo pozabiti na vsebine za starše in vzgojnoizobraževalne institucije, saj »[...] uporabniki_ ce otroških knjižnic niso le otroci, temveč tudi starši, pedagoški delavci_ ke v vrtcu in šoli in drugi odrasli_ e, in to prav zaradi svoje pomembne vloge v razvoju bralne pismenosti.« (Vilar, 2017, str. 176) Kot smo že poudarjali, knjižnična vloga razvoja predbralne pismenosti izpostavlja tudi njih. Zanje bi morali pripraviti seznam literature na temo, ki jo pravljica obravnava, vprašanja in premisleke za pogovor z otrokom, ideje za dodatne dejavnosti ...

Samo gledanje videa seveda ne pomeni bistvenega napredka v izboljšanju digitalnih veščin otroka, zato bi bilo smiselno razmišljati o interaktivnih vsebinah po vsaki pravljici, ki bi izboljšale te veščine, hkrati pa podaljšale ukvarjanje z zgodbo z novimi sredstvi na način, ki bi aktivno vključeval otroka, da bi o vsebini pravljice razmišljal in ob njej ustvarjal dlje od časa gledanja/poslušanja.

Glede na to, da se spletne pravljice lahko posname kjerkoli, se ponuja ideja skupne zbirke pravljic več knjižnic. Povezava knjižnic s skupnim portalom za virtualne pravljice bi

predstavljala možno rešitev. V tem primeru bi si splošne knjižnice delo razdelile in bi imela vsaka od njih več časa za pripravo ure pravljic, ki bi bila zato bolj premišljena, kvalitetna in bi bolj ustrezala doseganju ciljem razvoja predbralne pismenosti. Bistvena pri tem bi bila podpora strokovnega osebja; pedagoga za pomoč pri izboru pravljice in dejavnosti ter nasvetih za starše, snemalca za pomoč pri snemanju (oprema, osvetlitev, montaža), oblikovalca (likovna podoba), računalničarja (uporaba primernih formatov ter seveda platforme, kamor bi se nalagali posnetki, izvedba interaktivnih vsebin), marketinške službe (oglaševanje, pridobivanje sredstev) in pravnika (urejanje avtorskih pravic za posamezne pravljice) .... Taka podpora ekipa bi sodelovala z mladinskimi knjižničarji iz splošnih knjižnic in omogočala večanje kvalitetne zbirke spletnih ur pravljic. Knjižničar bi bil nekakšen režiser in usklajevalec.

Nenazadnje bi bilo dobro opredeliti razlike med digitalno zgodbo, multimedijsko zgodbo, digital storytelling in drugimi izrazi, ki jih, kot je gotovo razvidno iz te naloge, za podobne, a vendarle malce različne pojave uporablja strokovna javnost. Odločiti bi se morali za enega, ki bi ustrezal spletni uri pravljic, ki bi opravljala naloge knjižnične vloge predbralne pismenosti.

6.3 ZAKLJUČEK

Z nalogo smo dokazali, da ure pravljic na spletu

- ob premišljeni izvedbi lahko dosegajo namene in cilje knjižnične vloge predbralne pismenosti,
- dosežejo veliko večje število otrok, kot ure pravljic v živo,
- pri starših ne presežejo naklonjenosti uram pravljic v živo, saj se starši izogibajo uporabi tehnologije pri otrocih,
- za starše kljub temu pomenijo zadovoljiv nadomestek uram pravljic v živo v času nedostopnosti živih ur pravljic,
- ob premišljeni izvedbi in z nadgradnjo vsebin nosijo velik potencial za prihodnost za razvijanje predbralne, predvsem pa digitalne pismenosti.

Ure pravljic v spletnem okolju so primerna rešitev za čas, ko so storitve knjižnice v živo nedosegljive. Ob premišljeni pripravi lahko sledijo ciljem in namenom razvoja predbralne pismenosti. Seveda ne morejo nadomeščati obiska v knjižnici, vendar imajo druge pozitivne

lastnosti, kot je večanje digitalne pismenosti in možnost izbire. Od drugih video vsebin za otroke, ki so na voljo na spletu, se razlikujejo, če se ob nastanku vsebin zavedamo nalog, ki nam jih zadaja knjižnična vloga predbralne pismenosti, opredeljena v Strokovnih priporočilih ... (2018).

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ayten, B. K. in Polater, C. (2021). Values education using the digital storytelling method in fourth grade primary school students. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(2), 66–78. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1303946.pdf>
- Bahor, S. (2002). Knjižničarji in avtorske pravice. *Knjižnica*, 46(4), 87–123.
- Best, E. (2021). *Playful storytelling: the role of interactive audio in building children's literacy skills and engagement: a National Literacy Trust research report*. National Literacy Trust. https://cdn.literacytrust.org.uk/media/documents/The_role_of_interactive_audio_in_building_childrens_literacy_skills_and_engagement.pdf
- Čigerci, F. M. in Gültekin, M. (2017). Use of digital stories to develop listening comprehension skills. *Issues in Educational Research*, 27(2), 252–268. <http://www.iier.org.au/iier27/cigerci.pdf>
- Czarnecki, K. (2009). How digital storytelling builds 21st century skills. *Library Technology Reports*, 45(7), 15–19.
- Ghoting, S., Doyle, B. in Gutsche, B. (5. 5. 2020). *Library storytimes during COVID-19 – a different kind of connection*. Online Computer Library Center. <https://www.webjunction.org/news/webjunction/library-storytimes-during-covid-part-one.html>
- Glinšek, M. (1998). Predšolska bralna značka. V T. Jamnik (ur.), *Predšolska bralna značka* (str. 9–28). Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Grosman, M. (2003). Pomen branja za posameznika in širšo družbo. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj* (str. 10–12). Mladinska knjiga.
- Haramija, D. (2017). Uvod. V D. Haramija (ur.), *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti* (str. 1–5). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

- International Federation of Library Associations and Institutions. (2020). *COVID-19 and the global library field*. <https://www.ifla.org/covid-19-and-the-global-library-field/#services>
- Jamnik, T. (1994). *Knjižna vzgoja*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Jamnik, T. (2003). Otroške knjige in drugi mediji. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj* (str. 92–93). Mladinska knjiga.
- Kosovelova knjižnica Sežana. (2022). *Poročilo za leto 2021*. <http://www.kosovelova.si/wp-content/uploads/2022/03/POSLOVNO-PORO%C4%8CILO-ZA-2021.pdf>
- Kristan, S. (1998). Kako vpliva PBZ na kasnejše bralne navade učencev v nižjih razredih osnovne šole. V T. Jamnik (ur.), *Predšolska bralna značka* (str. 31–32). Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Lankes, R. D. (2016). *Expect more: demanding better libraries for today's complex world*. <https://davidlankes.org/rdlankes/Publications/Books/ExpectMore/ExpectMore2.pdf>
- Maček, J. (2011). *Pripovedovanje in pravljичne ure v splošnih knjižnicah* [Diplomska naloga]. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. http://pefprints.pef.uni-lj.si/239/1/Jasna_Ma%C4%8Dek_-_pripovedovanje_in_pravljic%C4%8Dne_ure_v_splo%C5%A1nih_knji%C5%BEnjicah.pdf
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2003). Vloga branja in pripovedovanja v otrokovem razvoju. V M. Blatnik Mohar, *Beremo skupaj* (str. 22–29). Mladinska knjiga.
- Mlakar, I. (2003). Vloga knjižnice. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj* (str. 84–91). Mladinska knjiga.
- National Authorities on Public Libraries in Europe. (2020). *Public libraries in Europe and COVID-19: findings from NAPLE members*. <https://www.culturaydeporte.gob.es/dam/jcr:fce29ea1-1b83-479b-b674-a592b255f7e4/naple-narrative-report---european-library-services-during-covid19.pdf>
- Parangu, R. N. A. (2018). Digital storytelling: joyfull lerning for children in kindergarten. V M. D. Artaria in T. P. Rahayu (ur.), *Proceedings of the 4th International Conference on Contemporary Social and Political Affairs* (str. 191–194). Science and Technology publications. <https://www.scitepress.org/Papers/2018/88188/pdf/index.html>
- Pečjak, S. (2003). Porajajoča se pismenost. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj* (str. 119-123). Mladinska knjiga.

- Rankin, C. (ur.). (2018). *IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let*. International Federation of Library Associations. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-sl.pdf
- Rot Gabrovec, V. (2003). Branje podob. V M. Blatnik Mohar, *Beremo skupaj* (str. 99–102). Mladinska knjiga.
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028)*. (2018). Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>
- Takacs, Z. K., Swarf, E. K. in Bus, A. G. (2015) Benefits and pitfalls of multimedia and interactive features in technology-enhanced storybooks: a meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(4), 698–739. <https://europepmc.org/article/PMC/4647204>
- Vilar, P. (2017). Branje, zaklad življenja: knjižnica in predšolski otrok. V D. Haramija (ur.), *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. (str. 173–174). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

8 PRILOGA 1: ANKETA ZA STARŠE

1. Veste, da so v času epidemije potekale ure pravljic Kosovelove knjižnice Sežana na spletu?

- a) Da
- b) Ne

2. Ste jih spremljali?

- a) Da
- b) Ne
- c) Občasno

3. Se vam zdi smiselna izvedba prek spleta v času epidemije?

- a) Da
- b) Ne

4. Se vam zdi smiselna izvedba prek spleta tudi sicer, ko ni epidemije, glede na sodobni čas in tehnologijo, ki ga obvladuje?

- a) Da
- b) Ne

5. Kakšen je po vašem mnenju namen ur pravljic v knjižnici (zakaj pripeljete otroka)?

---

6. Kje spremljate dejavnosti mladinskega oddelka Kosovelove knjižnice Sežana?

- a) Na oglasnih deskah in letakih knjižnice
- b) V medijih (časopis, radio)
- c) Na Facebook strani Kosovelove knjižnice
- č) Na Instagramu Kosovelove knjižnice

- d) V Facebook skupini Mladinski oddelek Kosovelove knjižnice
- e) Izvem od prijateljev

7. Na katerih družabnih omrežjih spremljate vsebine, povezane z vzgojo in izobraževanjem vaših otrok (možnih več odgovorov)?

- a) Facebook
- b) Instagram
- c) Tiktok
- d) Discord
- e) Drugo: _____

8. Če bi bili pripravljene za namen raziskave za seminarsko nalogo Ure pravljic na spletu za bibliotekarski izpit sodelovati v kratkem anonimnem intervjuju, prosim zapišite kontakt (telefonsko številko ali elektronsko pošto):

---

9 PRILOGA 2: OPIS 10 IZBRANIH PRAVLJIC, KI SMO JIH PRIPRAVILI V KOSOVELOVI KNJIŽNICI SEŽANA

ŽIDOVSKA LJUDSKA: PRAVLJICA O MODREM PLAŠČKUⁱ

Vir: Pravljica o modrem plaščku: židovska pravljica. (2009). *Cicido: revija za predšolske otroke*, 12(4), str. 18–21.

Prevedla Ajda Rooss.

Pravljica govori o revnem dečku, ki mu mama sešije moder plašček. Ko fant raste, mu mama premajhen plašček predela v jopico, to kasneje v brezrokavnik, metuljčka in gumb. Pravljica nas je pritegnila, ker je sama vsebina priklicala video vsebino. Tako kot se zgodba ponavlja z vedno manjšim kosom oblačila, tudi video ponavlja rezanje vedno manjšega izdelka. Mama v zgodbi meri, kroji, reže in šiva; tudi roke na videu krojijo in režejo vedno manjši moder kos papirja.

Vnaprej smo pripravili iz papirja izrezana oblačila in nanje s črtkano belo črto narisali silhuete manjšega oblačila. V posnetku ne rišemo, samo režemo. Gledalce smo na ta način seznanili z osnovami krojenja, brez razlag in obremenjevanja; ko se bodo naslednjič srečali s krojenjem, bodo podobo lahko povezali in jim bo manj nova, tuja. V posnetku vedno manjša oblačila odlagamo na silhueto dečka in ga na ta način oblačimo.

Snemanje je potekalo s statično kamero. Vnaprej smo posneli avdio zgodbe. Ob poslušanju avdio posnetka smo snemali video. Če bi se zmotili in bi morali ponavljati snemanje, bi morali vse pripomočke pripraviti še enkrat (ker smo jih med videom zrezali). Zaradi pomanjkanja časa bi bilo ponavljanje skoraj nemogoče. To je zahtevalo temeljit premislek in dobro organizacijo uporabljenih predmetov v bližino rok. V procesu montaže smo utišali zvok videa in mu dodali prej posnet avdio. Neizogibno je, da se tempa obeh posnetkov ne ujemata vedno. Zato smo v montaži določene dele videa razrezali in jih zavrteli počasneje ali hitreje, odvisno od potrebe. Pri majhnih spremembah hitrosti te v končnem posnetku niso opazne, naredijo pa pomembno razliko v sinhronizaciji avdia in videa.

ⁱ Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal. <https://www.youtube.com/watch?v=iEu17M0uL3I>

ESKIMSKA LJUDSKA IZ SEVERNE AMERIKE: VELIKO POTOVANJE MALEGA MIŠKAⁱⁱ

Vir: Unuk, J. (ur.). Veliko potovanje malega miška: eskimska ljudska iz severne Amerike. (2004). *Svetovne pravljice*, str. 92–93. Nova revija.

Prevedla Jana Unuk.

Pri izbiranju pravljic smo večinoma brskali po ljudskih pravljicah, pri čemer se nismo omejevali le na slovensko izročilo. Ena od izbranih je tudi severnoameriška pravljica Veliko potovanje malega miška. Pri ljudskih pravljicah, kjer pridobivanje dovoljenj načeloma ni potrebno, je objava veliko bolj varna in moralno sprejemljiva. Zavedamo se, da je situacija v resnici bolj kompleksna, saj se avtorske pravice nanašajo vsaj na prevajalca, pa tudi na zbiratelja, vendar je tu situacija veliko bolj nejasna, predvsem pa se v knjižnicah seveda zanašamo tudi na prosto uporabo za pedagoške namene.

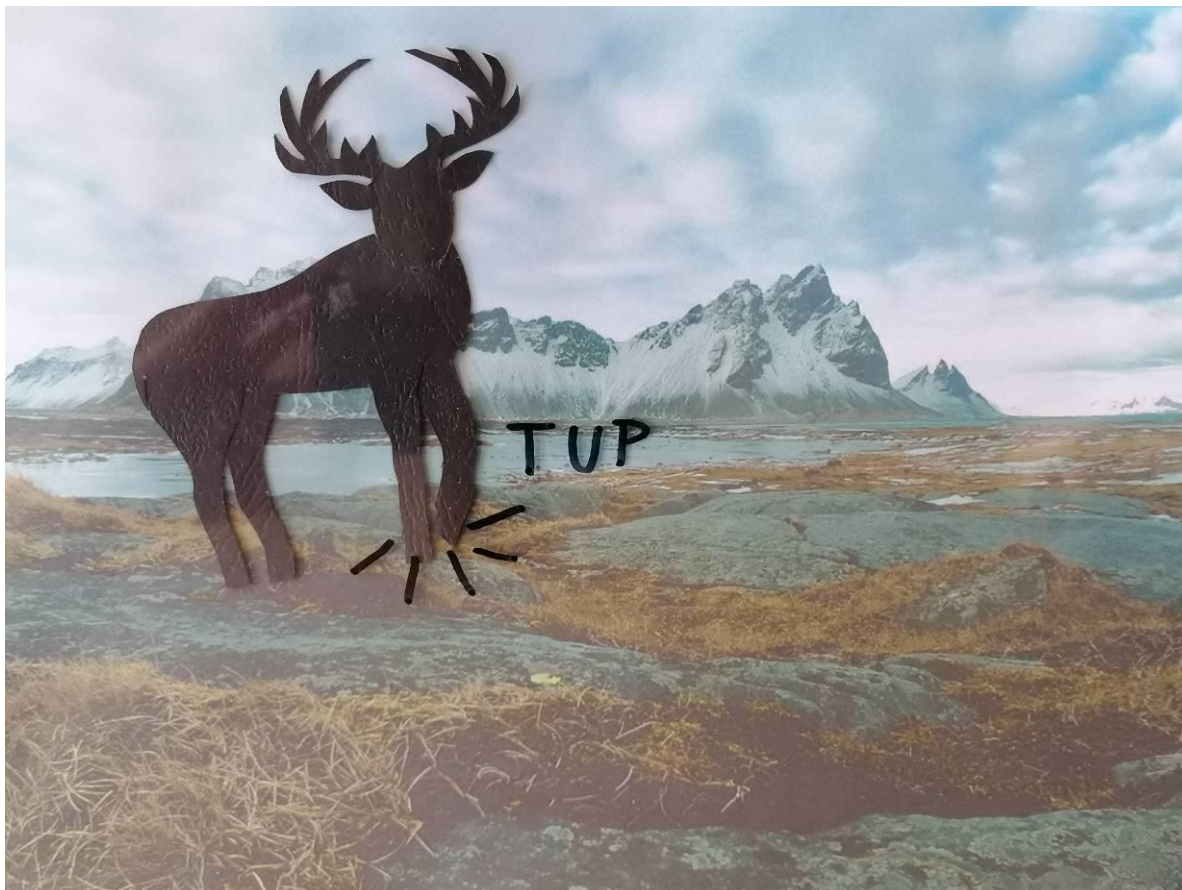
Mali mišek se v zgodbi poda na potovanje po tundri in premaga različne nevarnosti, ki jih zvečer s ponosom pripoveduje babici. Babica nevarnosti prepozna kot majhne probleme, a razume, da so za malega miška vendarle velika težava in mu pritrdi, da je pogumen, močan in spreten.

Vizualno podobo smo si zamislili kot nekakšno senčno gledališče s fotografijo severnoameriške pokrajine v ozadju. Estetska celovitost je dosežena s črnimi in belimi liki, ki rahlo izstopajo od nežnega modro-rjavega ozadja – fotografije dejanske narave – v hladnih tonih. Mišek in babica sta kot osrednja junaka zgodbe izrezana iz črnega papirja, ostali liki ali predmeti, kot manj pomembni, pa iz belega. Zato jih gledalec skoraj ne opazi, vsaj ko pravljico gleda prvič. Ob naslednjih ogledih ima seveda več časa za opazovanje, ker zgodbo že pozna, in zato lahko opazi podrobnosti (potovanje sonca ...). Silhueta glavnega junaka je izrezana v več različnih pozah, s čimer oponašamo njegovo gibanje in ga naredimo bolj živega. Nekatere abstraktne pojme se nam je zdelo potrebno vizualno razložiti in hkrati

---

ⁱⁱ Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
https://www.youtube.com/watch?v=FoIqlGo0y_8

zapolniti čas, ko se sicer vizualno v zgodbi ne bi nič dogajalo. Tako so na primer presežniki pridevnikov (najhitrejši, najboljši) ponazorjeni z odrom za zmagovalce in pokalom.

Slika 14: Medmeti za lažje razumevanje in spoznavanje s črkami

Za izdelavo videa so bile posnete fotografije, pri čemer je bila kamera fiksna, prav tako fotografija pokrajine, podrobnosti pa smo premikali po fotografiji, na katero je bila položena plastična folija, s čimer smo onemogočili nenadzorovano premikanje izrezanih likov in omogočili risanje in pisanje po foliji. Pri pripravljanju videa se nam je zdelo pomembno, da se ves čas nekaj dogaja, da ni praznih (prepočasnih) delov. To ne pomeni, da dogajanje deluje hitro; tempo je lahko zelo počasen, lahko pa tudi sledi zgodbi (se stopnjuje, upočasnjuje ...). Občasno se na videu pojavljajo zapisani medmeti (čof, tup, hop ...) v slogu stripov. Izvedeni so tako, da smo jih za posamezne fotografije pisali na folijo, položeno čez fotografijo ozadja, ter jih za naslednjo fotografijo izbrisali. Otroci se tako srečajo s pisavo oziroma določenimi črkami, čeprav gre za pripovedovano pravljico. Ker gre za kratke zabavne besedice, morda vprašajo starše, za katere črke gre in si nekatere od njih zapomnijo. Avdio posnetek je bil

posnet vnaprej, pri montaži pa smo v video nanizali posnete fotografije. Pri tem smo tempo avdia lovili z dolžino predvajanja posamezne fotografije v videu.

SRBSKA LJUDSKA: ŠLA KOKOŠ JE NA SEMENJⁱⁱⁱ

Vir: *Šla kokoš je na semenj: srbska ljudska*. (1984). Mladinska knjiga.

Prevedel Severin Šali.

Šla kokoš je na semenj je srbska ljudska pravljica v verzih, tipična verižna pravljica o kokoši, ki hoče na semenj, a ji grm noče očistiti kremplje, zato mu zagrozi ... dokler ji nekdo vendarle ne ustreže in veriga dogodkov se sproži, da grm kokoš nazadnje le očisti kremplje, da lahko gre na sejem. Pred to pravljico smo že pripravili nekaj drugih in začeli razmišljati o smiselnosti in dodatkih, ki bi pravljice približale otrokom in njihovim staršem, da bi jih spremljali. Pri tem smo pomislili na ustvarjalne delavnice in pomislili, kaj bi ob tej pravljici izdelali v knjižnici. Najbolj enostavno (zaradi materiala, ki ga imajo otroci doma) se nam je zdelo, da izdelamo origami. Posneli smo torej video izdelave kokoši v tehniki origami, brez slušnih navodil, samo sliko. Video je torej sestavljen iz avdio posnetka pravljice in video posnetka izdelave origami kokoši.

FRANCE PREŠEREN: POVODNI MOŽ^{iv}

Vir: Prešern, F. (2019). *Povodni mož*. Mladinska knjiga.

Ob kulturnem prazniku se nam je zdelo pomembno da izpostavimo Franceta Prešerna, od njegovih pesmi pa je najbolj podobna pravljici Povodni mož. Ob tem smo se zavedali, da je za predšolske otroke vsebina težje razumljiva, poleg tega pa razumevanje otežuje tudi star jezik. Verzifikacija je sicer otrokom všeč, vendar je v primeru Povodnega moža zelo kompleksna in zahtevna.

ⁱⁱⁱ Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
<https://www.youtube.com/watch?v=Uc0Z4NN-6-8>

^{iv} Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
<https://www.youtube.com/watch?v=Unm2NiOA7Qg>

Slika 15: Ples Urške in Povodnega moža je ponazorjen z odtisi stopinj

Za vizualno podobo smo poiskali stare črno bele fotografije. Našli smo stare fotografije Ljubljane, plesišča in Ljubljanice, ki so služile za ozadje, poleg tega pa še fotografije več oseb, da smo prikazali opise iz pesmi (Urška najlepša med dekleti, mnogo moških, zaljubljenih v Urško ...). Izvedbo je močno olajšala najdba fotografij iste osebe v različnih pozah. Ti dve osebi, moškega in žensko, smo uporabili za lika Urške in povodnega moža. Fotografija iste osebe v istih oblačilih v različnih pozah ustvarja pestrost in omogoča animacijo. Pri tem nam je bilo v pomoč tudi zrcaljenje slik, saj se z njim število slik, ki jih imaš na razpolago, podvoji. Določene podrobnosti iz zgodbe smo ponazorili z risbo, pri čemer smo risali, kot že pri drugih pravljicah, na folijo, položeno čez fotografijo. Urška v videu je ženska v narodni noši v postavni drži, kar jo dela drugačno od deklet na drugih fotografijah, ki pa so tudi vse oblečene v noše. S tem otrokom sporočimo, da gre za čas v preteklosti, ki ji drugačen od našega. Z risanjem zvezdic na fotografije, od katerih je največja in najsvetlejša tista, ki je narisana pri Urški, ter z njeno centralno pozicijo poudarimo Urškin pomen v zgodbi. Med opisom njenih odnosov z moškimi, je na sliki veliko moških postav, med katerimi se pojavlja Urška, obrnjena v različne smeri, k različnim moškim. Povsod, kjer

enostavna risba pripomore k razumevanju, je ta dodana, čeprav ne podcenjujemo otrok s preveč pojasnili. Ko se Urška in povodni mož pogovarjata, se vizualno približujeta eden drugemu. Njun ples je ponazorjen z bližanjem in narisanimi (oziroma) odtisnjenimi odtisi čevljev, ki ponazarjajo plesne korake. Ko je ples čedalje bolj nevaren in se začne nevihta, je temačnost ozračja vizualno stopnjevana s čedalje bolj temno okolico para, ki nastane zaradi čedalje več odtisnjenimi in narisanimi stopinjami. Fotografiji godcev so dodane narisane note, ki padejo na tla, ko utihnejo, kar smo dosegli zelo enostavno: folijo z narisanimi notami smo obrnili na glavo. Podoben postopek smo uporabili, za trenutek, ko Urška in Povodni mož odplešeta v Ljubljano. Okolica njunih figur je čedalje bolj temna in stopinje ju že prekrivajo, prav tako pa skoraj v celoti prekrivajo fotografijo plesišča v ozadju. Zato lahko fotografijo skoraj neopazno umaknemo in jo zamenjamo s fotografijo čolnarjev na Ljubljani. Ko umaknemo figuri Urške in Povodnega moža, ta izgineta v reko, njuni siluete pa ostaneta vidni zaradi temnih stopinj, ki so prekrile ozadje do robov njunih figur, ne pa tudi fotografije pod njima.

Za enostaven prikaz zgodbe je bilo potrebnega precej truda s sledenjem pravilnemu zaporedju slojev fotografij in folij, da smo dosegli efekt, pri tem pa smo morali tudi ves čas risati in fotografirati. Kamera je tudi pri tem videu statična, animacijo dosežemo z nizanem fotografij, na katerih so premaknjeni ali dodani elementi. Predvsem v za otroke zahtevnejših besedilih, kot je ta, je video pomemben, saj dodatno razlaga dogajanje. Zdi se nam, da smo našli pravo ravnotežje med simbolično razlago in praznimi mesti, ki jih otroci lahko zapolnijo s sklepanjem in/ali domišljijo.

POLONCA KOVAČ, MARJANCA JEMEC BOŽIČ: MUFIJEVE SANJE^V

Vir: Kovač, P. (1995). *Mufijeve sanje*. Mladika.

Mufijeve sanje je pravljica, ki jo je napisala Polonca Kovač, ilustrirala pa Marjanca Jemec Božič. Od obeh avtoric smo pridobili dovoljenje za objavo, zato smo za video preprosto uporabili ilustracije, ki smo jih skenirali iz knjige. Animacija je dosežena z zaporedjem teh skenov, tako celotnih risb kot izrezanih detajlov. Statičnost ilustracij smo dopolnili s

---

^V Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
<https://www.youtube.com/watch?v=2z83p82ktJA&t=4s>

preprostimi efekti, ki jih ponuja program za montažo; efekti za prehod v sanje, dež in za pralni stroj. Obrezana fotografija preusmeri pozornost na detajl, obračanje fotografije pa ustvari vtis gibanja. Hkrati se tako obdelane fotografije lahko večkrat ponovijo, brez da njihovo ponavljanje moti. Njihovo ponavljanje poudarja strukturo pravljice, ki se ponavlja.

SREČKO KOSOVEL: PESMI^{vi}

Vir: Kosovel, S. (2013). *Medvedki sladkosnedki*. Mladinska knjiga.

Slika 16: Senca pod papirnato hruško

Ob obletnici rojstva Srečka Kosovela smo za otroke pripravili animacijo štirih njegovih otroških pesmi: Burja, Sultanček na vlaku, naš prašiček in Sonček boža. Pri tem smo sledili rdeče-črno-beli estetiki, ki se je zgradila okoli Kosovelovega lika in poezije. Za napise smo

---

^{vi} Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Facebook stran.
<https://www.facebook.com/Kosovelovaknjiznica/videos/1189981651438179>

uporabili črke iz časopisov v slogu Kosovelovih konsov. Za vsako od pravljic smo iz rdečega in črnega papirja izrezali po en element; črno drevo in rdeč stol, črnega psa in rdeče okno, črnega prašička in krtačo ter rdečo zalivačo, črno mačico in rdeče sonce. Ozadje je belo. Kamera je statična, animacija je sestavljena iz zaporedja fotografij, na katerih se črni in rdeči elementi premikajo (listki hruške, stol, ki pade, krtača), ali pa se na belo ozadje riše črna črta (veter, ki nosi listke, horizont pokrajine skozi okno vlaka, voda, ki teče iz zalivače, nit, ki jo prede mačica). Izrezane papirnate silhuete so bile rahlo zvite in so na posnetih fotografijah metale sence, kar smo kasnejših pravljicah rešili s prekrivanjem s prozorno folijo, ki silhueto potisne ob podlago. Pripovedi so dodani tudi zvoki (zavijanje vetra, trobljenje vlaka, šumenje vode, predenje mačke), ki pesmi med samo ločijo tudi zvočno, ne le z napisanim naslovom pesmi.

ISABELLE CARRIER: ERIKOVA MALA PONEV^{vii}

Vir: Carrier, I. (2021). *Erikova mala ponev*. Društvo za razvoj človečnosti, Ekološko-kulturno društvo Za boljši svet.

Prevedla Ksenija Zagrajšek.

Erikova mala ponev nas je pritegnila zaradi pozitivnega sporočila in zanimivih enostavnih ilustracij. Erik je nenavaden, ker vedno s sabo nosi ponev. Ta mu pomeni sigurnost, vendar ga tudi ovira pri sledenju vrstnikom. Nazadnje mu odrasla oseba s podobnimi težavami pokaže, kako naj se spopade z njimi, da bo njegovo življenje lažje. Tako Erik ostane enak kot prej, a lažje živi v svetu, ki ga obdaja.

Za objavo pravljice smo pridobili dovoljenje založbe, ki je slikanico izdala. Ilustracije spominjajo na strip in besedilu sledijo v hitrem tempu. Zato smo le fotografirali posamezne sličice in jih predvajali v zaporedju zgodbe. Knjižničarki sva si razdelili vloge branja. Prva je brala besedila, druga pa izvajala "zvočne učinke", ki so v primeru te slikanice pomemben del zgodbe. Kot napisi so zvočni učinki del ilustracij, zato njihov pomen ni dosegljiv otrokom, ki še ne berejo. Z dvema glasovoma smo rešili vzporednost teksta zgodbe in dogajanja na ilustracijah. Izvedba torej sledi bistvenim elementom zgodbe. Pri montaži smo se trudili, da je

---

^{vii} Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
<https://www.youtube.com/watch?v=cLmGlpTNAsk>

trajanje pojavljanja posamezne sličica zadosti dolgo, a hkrati ne prinaša s sabo preveč tišine. Dodan je uvod, ki spodbudi razmišljanje in sočutje. Ob uvodu je vizualno ozadje vzeto s platnice slikanice, tako da je tudi to del zaokrožene celote in ne dodaja slikanici tujih vizualnih elementov. Premišljena je tudi barva napisov, ki se sklada s celovito podobo videa.

LJUDSKA: KUHANA SEKIRA^{viii}

Vir: Kuhana sekira. (2009). *Vse najboljše, ciciban*, str. 72–74. Mladinska knjiga.

Priredila Kristina Brenkova.

Ponovno smo izbrali ljudsko pravljico, za katero ni bilo potrebno pridobivati dovoljenj za priredbo in objavo. Kuhana sekira je šaljiva pravljica, kjer imata glavna junaka drug drugega za norca; najprej se starka pretvarja, da ne razume vojačka, ker mu noče dati jesti, nato pa vojaček pretenta starko, da skuhata juho iz sekire in dodatkov, ki v resnici naredijo juho dobro. Ker pravljica govori o kuhanju, sta lutki leseni žlici. Lutki sta izdelani zelo minimalistično, samo z narisanimi brki oziroma usti in pokrivalom iz papirja na “glavah”. Knjižničarki sva posodili lutkama roke. Vsi rekviziti so pravi predmeti iz kuhinje in delavnice. Poskrbeli smo za čim bolj estetsko celostno podobo. Scena je enostavna, predpasnik v ozadju nakazuje temo pravljice, sicer pa je viden prostor knjižnice. Potrebni je bilo nekaj ponovitev, da dogajanje ni uhajalo iz kadra. Kamera je bila statična, posneli smo video odigrane pravljice, skupaj z avdiem in le nekaj skoraj neopaznimi prekinitvami.

LJUDSKA: ZAJEC DELA ZA LISICO^{ix}

Vir: Matičetov, M. (ur.). Zajec dela za lisico. (2010). *Zverinice iz Rezijske*. Mladinska knjiga.

V rezijski ljudski pravljici zajec pomaga lisici pri sajenju krompirja. Lisica vse delo preloži na zajca, ki pa nazadnje obdrži ves krompir. Uporabili smo ročne lutke, ki so bile na razpolago. Ozadje smo prekrili z žakljevino, žaklje smo uporabili tudi za njivo, da smo vanje zakopali

---

^{viii} Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
<https://www.youtube.com/watch?v=e9I4egXkBe0>

^{ix} Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
<https://www.youtube.com/watch?v=2jZyb8sG1OA&t=3s>

krompir. Otroci skozi pravljico spoznajo, kako se prideluje krompir. V pravljici je slišati tudi rezijsko glasbo, ki zveni malce drugače od glasbe, s katero se v današnjem času srečujejo otroci in pomeni še en način srečevanja z ljudsko dediščino. Kamera je bila statična, snemali smo video zaigrane predstave, skupaj z avdio posnetkom, le z nekaj nujnimi prekinitvami. Potrebna je bila pomoč tretje osebe, ki je pazila, da dogajanje ni ostalo izven slike kamere.

Slika 17: Lutki, uporabljeni v videu

TINA VOLARIČ: NONOTOV ZID^x

Vir: Volarič, T. (2021). *Nonotov zid*. Park Škocjanske jame.

Video je nastal na pobudo založnika, Parka Škocjanske jame, ki je pravljico naročil pri Tini Volarič. Sporočilo pravljice je ohranjanje dediščine suhozidne gradnje in tudi kraškega

---

^x Kosovelova knjižnica Sežana. (b. d.). Youtube kanal.
https://www.youtube.com/watch?v=fHTVakbEi_c

bajeslovnega izročila. Uporabili smo tudi narečje. Založnik je želel predstavitev slikanice v knjižnici, ki pa zaradi protiepidemičnih ukrepov ni bila mogoča. Zato smo posneli video s pogovorom z avtorico in povabilom na natečaj in še enega s pravljico. Zaradi skupnega projekta posebno dovoljenje avtorice ni bilo potrebno. Dogovorili smo se za krajšanje zgodbe, saj je ta precej dolga, priredbo z zmanjšanjem števila nastopajočih in dramtizacijo. Za uvod v pravljico smo posneli pozdrav avtorice.

Avdio za samo pravljico smo posneli ločeno. Animacijo smo ustvarili iz avtoričinih ilustracij, ki smo jih fotografirali, za kar nam je avtorica posodila originale. Fotografirali smo jih kot celoto in tudi detajle, s čimer smo lahko ustvarili pestro animacijo. Z montažo je bilo veliko dela, saj je dramtizacija kljub krajšanju pravljice precej dolga. Že avdio posnetek je bilo potrebno popravljati, saj sva dve knjižničarki odigrali štiri vloge in smo morali uskladiti čas med replikami dialogov. Nato smo dodali fotografije ilustracij. Zaradi dolžine pripovedi in relativno majhnega števila ilustracij, je bilo potrebno te smiselno ponavljati in podvajati, tudi njihove zrcalne variante.